

**NEVALSTISKO ORGANIZĀCIJU FORUMS
“PĒC-PRĀGAS SKATĪJUMS UZ PAPLAŠINĀTO NATO –
MISIJAS, ATTIECĪBAS UN IZAIČINĀJUMI”**

NATO kandidātvalstu valdību vadītāju sanāksmes “Rīga 2002: Tilts uz Prāgu”, kas notika 2002. gada 5. – 6. jūlijā, ietvaros LR Ārlietu ministrija un Latvijas Transatlantiskā Organizācija (LATO) rīkoja publisko diskusiju ar nevalstisko organizāciju un akadēmisko aprindu pārstāvju piedalīšanos. Kamēr premjerministri formālajās samita sesijās diskutēja, kā šķērsot tiltu uz Prāgu, daudz akadēmiskākā NVO diskusija tika veltīta jautājumiem, kas sagaida NATO un tās jaunās dalībvalstis pēc Prāgas samita:

- Kā ir mainījusies draudu izpratne NATO ietvaros?
- Uz kādām misijām NATO būtu jākoncentrējas?
- Kādas jaunas spējas ir nepieciešamas NATO, un kurš tās var sasniegt?
- Kāda ir transatlantisko attiecību būtība 21. gadsimtā?
- Kā jaunās NATO attiecības papildinās Alianses misijas?
- Kāda ir jauno dalībvalstu loma un atbildība pie Alianses robežām?

ASV Ārējo sakaru padomes vecākais līdzstrādnieks Dr. Ronalds Asmuss vadīja NVO diskusiju un kopā ar diskusijas dalībniekiem – Ziemeļatlantijas asamblejas viceprezidentu un Bundestāga pārstāvi Markusu Mekelu, Stokholmas Starptautiskā miera izpētes institūta vadītāju Elisonu Beilsu, Pasaules brīvo latviešu apvienības prezidentu Jāni Kukaini, Francijas Stratēģiskās izpētes fonda vadītāju prof. Fransuā Heisburgu, bijušo Polijas ārlietu ministru prof. Bronislavu Geremeku, Latvijas Universitātes prof. Aivaru Strangu, bijušo Zviedrijas premjerministru Karlu Biltu, Itālijas Parlamenta pārstāvi un parlamenta Ārlietu komisijas vadītāju dr. Gustavo Selvu -, daloties savos novērojumos un pārdomās par NATO, deva svarīgu un nenovērtējamu ieguldījumu diskusijas kopējam saturam. Tāpat viennozīmīgi foruma skatītāju iesaistīšanās diskusiju papildināja ar interesantu un vērtīgu uzskatu apmaiņu.

Šī grāmata dod iespēju visiem tiem, kas nevarēja klātienē piedalīties NVO forumā, rast atbildes uz diskusijā apskatītajiem jautājumiem.

SAĪSINĀJUMI

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija
 ASV – Amerikas Savienotās Valstis
 CEDAP – Centrāleiropas drošības un aizsardzības politika (Central-European Security and Defence Policy)
 CINCCOM – Savienoto Valstu Centrālās pavēlniecības virspavēlnieks (Commander-in-Chief, US Central Command)
 CINCPAC – Savienoto Valstu Klusā okeāna flotes virspavēlnieks (Commander-in-Chief, United States Pacific Fleet)
 EAPC – Eiroatlantijas Partnerības padome (Euro-Atlantic Partnership Council)
 EDAP – Eiropas drošības un aizsardzības politika
 EDSO – Eiropas Drošības un sadarbības organizācija
 ES – Eiropas Savienība
 EUCOM – NATO Eiropas pavēlniecība
 IFOR – NATO vadītie miera nodrošināšanas spēki Bosnijā un Hercegovinā (Implementation Force for Bosnia and Herzegovina)
 KFOR – Kosovas spēki (Kosovo Force)
 NAC – Ziemeļatlantijas Padome (North Atlantic Council)
 NATO – Ziemeļatlantijas Līguma organizācija (North Atlantic Treaty Organisation)
 NORDCAPS – Ziemeļu koordinētā kārtība militārajam miera atbalstam (Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support)
 NVO – nevalstiskā organizācija
 MAP – Rīcības plāns dalībai NATO (Membership Action Plan)
 MTCR – raķešu tehnoloģijas izplatīšanas kontroles režīms (Missile Technology Control Regime)
 SFOR – NATO vadītie miera stabilizācijas spēki Bosnijā un Hercegovinā (Stabilisation Force for Bosnia and Herzegovina)
 SIPRI – Stokholmas Starptautiskais miera izpētes institūts (Stockholm International Peace Research Institute)
 VDR – Vācijas Demokrātiskā Republika

NEVALSTISKO ORGANIZĀCIJU FORUMS “PĒC-PRĀGAS SKATĪJUMS UZ PAPLAŠINĀTO NATO – MISIJAS, ATTIECĪBAS UN IZAICINĀJUMI”

DISKUSIJAS VADĪTĀJS:

Dr. Ronalds Asmuss, ASV Ārējo sakaru padomes vecākais līdzstrādnieks

PANEĻDISKUSIJAS DALĪBNIEKI:

Elisona Beilsa, Stokholmas Starptautiskā miera izpētes institūta vadītāja

Karls Bilts, bijušais Zviedrijas premjerministrs

Prof. Bronislavs Geremeks, bijušais Polijas ārlietu ministrs

Prof. Fransuā Heisburgs, Francijas Stratēģiskās izpētes fonda vadītājs

Jānis Kukainis, Pasauls brīvo latviešu apvienības prezidents

Markuss Mekels, Ziemeļatlantijas Asamblejas viceprezidents un Bundestāga pārstāvis

Dr. Gustavo Selva, Itālijas Parlamenta pārstāvis un Parlamenta Ārlietu komisijas vadītājs

Prof. Aivars Stranga, Latvijas Universitāte

JAUTĀJUMU UN ATBILŽU DISKUSIJAS DALĪBNIEKI NO SKATĪTĀJU VIDUS:

Pjērs Karlsons, Dānijas Ārlietu institūta direktors

Jānis Kažociņš, Britu Armijas virsnieks

Grigorijs Krupņikovs, Latvijas Ebreju kopienas līdzpriekšsēdētājs

Igors Ļeščukovs, Sanktpēterburgas Starptautisko attiecību institūta direktors

Džordžs Švābs, ASV Nacionālās ārpolitikas komitejas prezidents

Kalevs Stoičesku, Igaunijas Atlantijas līguma asociācijas priekšsēdētājs

DISKUSIJAS VADĪTĀJA DR. RONALDA ASMUSA IEVADS

Labrīt! Atļaujiet jūs sveikt nevalstisko organizāciju forumā “Pēc-Prāgas skatījums uz paplašināto NATO – misijas, attiecības un izaicinājumi”.

Gribētos domāt, ka šodienas forums un klātesošie pārstāvji ir pierādījums tam, ka dzīve turpinās arī neatkarīgi no politikas, kā arī ir pierādījums nevalstisko organizāciju svarīgajai lomai šajās debatēs. Un es uzskatu, ka, ja domājam par Viļņas procesu, par Baltijas valstīm, tad jāsaka, ka nevalstiskajām organizācijām ir bijusi ļoti nozīmīga loma ceļā uz panākumiem un sasniegumiem, par kuriem mēs varam pārliecināties šodienas samītā.

Katrs no mūsu runātājiem runās aptuveni 5 minūtes. Es būšu stingrs priekšsēdētājs, taču centīšos nebūt pārāk hegemonisks, lai mēs nenovērstos no apspriežamās tēmas un virzītos uz priekšu.

MARKUSS MEKELS, ZIEMEĻATLANTIJAS ASAMBLEJAS VICEPREZIDENTS UN BUNDESTĀGA PĀRSTĀVIS

Markuss Mekels

Dāmas un kungi, liels paldies par uzaicinājumu ierasties, esmu patiešām laimīgs atkal būt Rīgā. Man šķiet, ka Rīgā esmu jau piekto reizi – pirmo reizi šeit ieradus 1991. gada martā - laikā, kad notika referendums par neatkarību. Un man liekas, ja mēs atskatāmies uz šiem gadiem, tad tas, ko esat paveikuši, ir tiešām brīnumaini.

Es domāju, ir ļoti svarīgi, ka esam šeit sanākuši neilgi pirms NATO valstis izteiks jums uzaicinājumu, un es esmu patiešām pārliecināts, ka novembrī jūs kopā ar pārējām Baltijas valstīm un vēl četrām valstīm saņemsiet šo uzaicinājumu. Tas būs ārkārtīgi svarīgs

solis Eiropas nostabilizēšanā. Es to saku kā vācietis, kas uzaudzis Vācijas austrumu daļā un pieredzējis, kā bijusi VDR līdz ar Vācijas apvienošanu kļuva par NATO un ES dalībvalsti. Tas bija patiešām brīnišķīgs solis mums visiem, kas nosaka mūsu atbildību palīdzēt integrēt savus Eiropas Austrumu bloka partnerus, pār kuriem senāk ne tikai dominēja, bet kurus apspieda Padomju Savienība, un kuriem atbrīvošana bija jāpanāk revolūcijas, demokrātiskas

revolūcijas un izmaiņu ceļā, un, manuprāt, mums jāveic šo jauno demokrātiju, šo jauno valsti, kuras šodien nemaz vairs nav tik jaunas (jau pagājis ilgs laiks, vairāk kā desmit gadi), integrācija ES un NATO. Tāpēc man liekas, ka šis gads ir īpaši svarīgs, jo tā nogalē tiks izteikts uzaicinājums, man šķiet, septiņām valstīm, un, ja šīs valstis iestāsies NATO, tas noteikti stabilizēs Eiropu.

No otras puses, domājot par sabiedrību, svarīgāk būtu pabeigt sarunas ar ES un nākošo divu gadu laikā kļūt arī par ES dalībvalsti. Tādējādi tiks nozīmīgi paplašinātas abas organizācijas - divas vissvarīgākās organizācijas – NATO un ES. Un, manuprāt, tas stabilizēs Eiropu un veidos savādāku situāciju ne tikai Eiropā, bet visā pasaulē. Tas būs pamats to jauno problēmu risināšanai, ar kurām mums jāstopas šajā jaunajā pasaulē ne tikai pēc teroristu uzbrukumiem, kas bija ne vien uzbrukums amerikāņiem, bet arī uzbrukums brīvībai un civilizētajai pasaulei. Tā mums ir jauna, globāla problēma. Un mums jāmēģina rast risinājums, kā mēs kopīgi un globāli varētu cīnīties pret terorismu. Tas ir jautājums, kas jārīcina NATO, bet ne tikai NATO.

Ja mēs apskatām darāmos darbus, redzam, ka daudzi no tiem nav militāra rakstura, mums nepieciešami ne tikai militāri pasākumi. Kā visiem zināms, Vācijai pēdējo desmit gadu laikā nācās saprast, ka nepieciešami arī militāri pasākumi un mums ir jābūt gataviem tos izmantot. Taču tā ir galējā nepieciešamība. Ir daudz citu jautājumu, kuriem NATO nav risinājuma – policija, organizētā noziedzība utml. Mums nepieciešami risinājumi šīm problēmām, mums nepieciešams vairāk nekā NATO risinājumi transatlantiskajos jautājumos. Tādējādi šis vispirms ir jautājums par Eiropu, un mums kā eiropiešiem jābūt skaidrībā par to, kādu Eiropu vēlamies, un ko mēs esam gatavi darīt Eiropas integrācijas labā.

Pēdējo gadu laikā mēs strādājam pie EDAP un vienotas ārpolitikas veidošanas. Taču mēs vēl esam ceļa pašā sākumā un mums jāpaveic vēl daudz vairāk – Eiropas balsij jābūt skaidri sadzirdamai visā pasaulē, un tikai skaidra Eiropas nostāja piešķirs transatlantiskajam dialogam skaidrību un jaunu harmoniju. Manuprāt, tieši tāpēc, raugoties uz jauno NATO, mums jārisina šī Eiropas balss problēma. Mēs saprotam, ka nākotne nav vienkārša. Šodien mums ir problēmas ar Starptautisko krimināltiesu. Un jūs zināt, ka tā nav vienīgā problēma saistībā ar miera jautājumiem. Ja mums šodien ir grūtības ar Apvienoto Nāciju miera uzturēšanas operāciju turpināšanu Bosnijā, tad jāsaprot, ka šādas atšķirības starp Eiropu un Savienotajām Valstīm nepaliks bez sekām. Tādēļ es domāju, ka šie jautājumi nākotnē ir jārisina un mums jāatrod sadarbības veidi. Jo es uzskatu, ka vērtības, kuras mēs tik bieži pieminam

savās runās ir svarīgas, un bieži vien saistītas ar tiesību normu ievērošanu. Pastāv jautājums – kurš likums tas ir? Kāda nozīme ir starptautiskajai likumdošanai, un kādā veidā mēs esam gatavi to stiprināt. Esmu cieši pārliecināts, ka tikai tad, kad būs gatavi nostiprināt starptautisko likumdošanu, mums būs iespējas cīnīties par mieru, cīnīties pret terorismu un citiem miera draudiem. Liels paldies!

ELISONA BEILSA, STOKHOLMAS STARPTAUTISKĀ MIERA IZPĒTES INSTITŪTA (SIPRI) VADĪTĀJA

Elisona Beilsa

Man ir liels gods uzstāties ar savu pirmo runu SIPRI direktores statusā šeit savu Latvijas un citu labu draugu lokā. Es vēlos runāt par NATO paplašināšanos un miera jautājumu. Tā kā esmu savu vēstījumu izdalījusi rakstiskā veidā, šeit pieskaršos tikai galvenajiem tā punktiem.

Es uzskatu, ka NATO vienmēr ir bijusi miera organizācija, pateicoties savai atturēšanās no karadarbības un saspilējuma mazināšanas lomai. Šodien, kā mēs zinām, organizācija dod efektīvu ieguldījumu arī miera veidošanas un miera uzturēšanas operācijās un, protams, nodrošina mieru savu dalīb-

valstu vidū, kas nav mazsvarīgi. Ir ticis runāts par paplašināšanās ietekmi uz mieru un stabilitāti. Vairums ir koncentrējuši uzmanību uz paplašināšanās ietekmi uz stratēģiskajām attiecībām ar Krieviju, attiecībā uz ko, es ceru, mēs tagad varam dot diezgan cerīgu atbildi. Ir ticis atzīmēts arī tas, ka jaunās dalībvalstis papildinās un daudzveidos dažādos NATO miera uzturēšanas spējas, lai gan, tā kā šīm valstīm jau ir bijusi iespēja cieši sadarboties Partnerattiecības mieram ietvaros, es nedomāju, ka šai virzienā būtu gaidāmas kādas radikālas izmaiņas. Un daži pētnieki ir jau krietni pastrādājuši, studējot gatavošanās dalībai ietekmi uz aizsardzības jomas reformām un modernizāciju pašās kandidātvalstīs, kas, ko mums nevajadzētu aizmirst, ir ieguldījums starptautiskajā mierā un stabilitātē, kā arī pašu valstu miermīlīgā attieksmē pret saviem kaimiņiem.

Es gribētu pievērsties trim aspektiem, kas ir retāk pieminēti, bet, manuprāt, interesanti. Pirmais - visas jaunās kandidātvalstis ir iesaistītas dažādās

reģionālajās struktūrās no Baltijas līdz Melnajai jūrai. Tās nav izteiktas drošības organizācijas, bet tās pievēršas daudziem jauniem draudiem, tādiem kā vides piesārņošana, katastrofas, migrācijas un robežu kontrole. Un, manuprāt, NATO ir pietiekami skaidri likusi saprast, ka tā neuzstājas pret šīm organizācijām, ka tā vēlas, lai tās turpina strādāt, un patiesībā būtu tikai gandarīta, ja pēc paplašināšanās nebūtu striktas drošības dalījuma līnijas starp jaunajām dalībvalstīm un to kaimiņiem, ar kuriem šīm dalībvalstīm noteikti ir kopīgas reģionālās drošības intereses. Mums patiešām ir kopīgas globālās drošības intereses ar jaunajām dalībvalstīm ārpus NATO, un es zinu, ka tiek īstenotas dažas jaunas iniciatīvas, īpaši EAPC ietvarā, ar mērķi rast jaunas sadarbības jomas, kas sniegtos pāri jaunajai NATO robežai, īpaši attiecībā uz globālo cīņu pret terorismu.

Ir vēl cita valstu grupa - nepievienojušās valstis, kuras ir skaidri apliecinājušas savu nodomu turpināt sadarbību ar NATO pāri mainīgajām dalījuma līnijām. Un mēs esam liecinieki tādām iniciatīvām kā NORDCAPS miera uzturēšanas spēki Ziemeļeiropā, kas skaidri parāda, ka pat tās valstis, kuras nekandidē uz dalību NATO, vēlas spēlēt aktīvu lomu.

Bet mana otrā tēze ir sekojoša: NATO un faktiski arī ES (jo ir labi apskatīt abas organizācijas kopā) ir diezgan daudz politikas attiecībā uz bruņojuma kontroli un atbrūnošanos tradicionālākā izpratnē, un neviens nav ierosinājis neieklāut jaunās dalībvalstis šīnī politikā. Attiecībā uz NATO, ja mums izdosies panākt Līguma par parasto bruņojumu Eiropā stāšanos spēkā, radīsies jautājums, vai jaunajām dalībvalstīm vajadzētu šim līgumam pievienoties; tāpat nāksies saskarties ar jautājumu, vai nebūtu nepieciešami kādi vienpusēji vai saskaņoti uzticēšanos veicinoši pasākumi gar NATO jauno robežu. Krievija par šiem jautājumiem acīmredzami interesējas. Un lai gan NATO ir noraidījusi jebkādu šī jautājuma saistību ar paplašināšanos, tā ir piekritusi jaunā Divdesmitnieka procesa ietvarā turpināt aktīvu dialogu ar Krieviju par bruņojuma kontroli, tai skaitā par Eiropas un vietējā mēroga pasākumiem, tāpēc būs interesēti vērot tālāko notikumu attīstību.

Un es vēl vēlos piebilst, ka daudzas no valstīm, kas iestāsies ES, pievienosies arī nozīmīgiem bruņojuma kontroles instrumentiem, tādiem kā ES Uzvedības kodekss attiecībā uz parastā bruņojuma eksportu un ES normatīvi attiecībā uz divējādi izmantojamām precēm. Un daudzas no šīm pašām valstīm ir pievienojušās vai gatavojas pievienoties specializētām eksporta kontroles grupām, kas darbojas miera nodrošināšanas virzienā, piemēram, Austrālijas grupa, MTCR, utt. Es to pieminu tāpēc, ka šie režīmi

izvirza prasības attiecībā uz valstu iekšējām aktivitātēm. Ir nepieciešama ļoti laba muitas kontroles kārtība, ir jābūt ļoti labai sadarbībai ar privāto ražošanas sfēru. Tā ir smaga pārmaiņu nasta. Un es sev jautāju, vai ES patiesībā dara pietiekami, lai informētu savas topošās dalībvalstis par izmaiņām, kādas tām jāveic, un lai īstenotu zināmu politikas kontroli un uzraudzību pār attiecīgo prasību izpildi?

Mana pēdējā tēze ir sekojoša: gan ES, gan NATO patiesībā kolektīvi eksistē pasaulē un citās institūcijās. Ir tāda formāla ES grupa, kas ieņem kopīgu pozīciju, piemēram, EDSO ietvaros. Gan NATO, gan ES iekšienē tiek apspriests, kādu nostāju ieņemt konkrētos bruņojuma kontroles jautājumos, kas tiek apspriesti Ņujorkā un Ženēvā. Jaunās dalībvalstis ievērojami paplašinās; šīs ES un NATO grupas es nesauktu par slēgtām sapulcēm (caucus), jo tas dažkārt tiek uztverts negatīvi. Tā acimredzami ir ļoti pozitīva tendence. Tā paver ļoti labas izredzes Rietumiem arī turpmāk būt bruņojuma kontroles procesa vadībā. Bet būs nepieciešams arī nodrošināties pret šķelšanos šo lielāko grupu iekšienē, pret neatsvešināšanos no citiem partneriem, kas vēlas ieturēt tādu pašu politiku daudzos bruņojuma kontroles un atbruņošanās jautājumos, Krievijai esot vienam svarīgam šādam partnerim. Un, manuprāt, pastāv zināms risks, ka citas grupas, piemēram, jaunattīstības valstis var uztvert to tā, ka attīstītās valstis nostājas pret tām bruņojuma kontroles un drošības jautājumos. Ja mēs par to padomāsim laikus, man šķiet, mēs varēsim izvairīties no šādiem negatīviem aspektiem un izmantot pozitīvos. Kandidātvalstu pārstāvji, kuri par šiem jautājumiem vēl nav domājuši, tagad varētu teikt: "Ak, Dievs, vēl viens sarežģījumu un pienākumu apjoms, kas mums tagad jārisina!" Baidos, ka patiesībā katrai nākamajai valstu grupai, kas pievienojas NATO, par to ir jāmaksā vairāk nekā maksāja iepriekšējā grupa, jo pati NATO paplašina savus pienākumus un kompetenci. Vismaz tad, kad jūs būsiat pilntiesīgas dalībvalstis, jūs paši varēsiat lemt, kā šī nasta nākotnē jāattīsta un jālīdzsvaro. Es ceru, ka NATO saglabās līdzsvaru starp pozitīvajām miera nodrošināšanas militārajām aktivitātēm un ieguldījumu, ko tā dod kontroles, atturēšanas un atbruņošanās procesa atbalstīšanas ceļā. Un es vēlu visu labāko jaunajām dalībvalstīm, kuras palīdzēs uzturēt šīs ļoti labās tradīcijas.

SIRPI DIREKTORES ELISONAS BEILSAS TĒZES PAR TĒMU "NATO PAPLAŠINĀŠANĀS UN MIERA JAUTĀJUMS"

1. NATO vienmēr un pamatoti ir sevi uzskatījusi par miera spēku, par kādu to padara dubultā - atturēšanas un saspīlējuma mazināšanas - loma, kā arī tās disciplinējošā un re-

gulējošā ietekme uz dalībvalstīm. Šajos pēc aukstā kara desmit gados alianse ir arī strauji uzņēmusies jaunu lomu, darbojoties kā militāro spēju avots miera uzturēšanai un miera ieviešanai šo jēdzienu mūsdienīgajā nozīmē.

2. Runājot par pašreizējās paplašināšanās ietekmi uz mieru un drošību Eiroatlantiskajā telpā, līdz šim uzmanība ir tikusi koncentrēta uz diviem aspektiem - Krievijas loma un attieksme pret to un tas, cik lielā mērā NATO var palīdzēt jaunajās dalībvalstīs radīt un mobilizēt jaunus spēkus miera misijām. Pirmais jautājums tagad, cerams, jau ir saņēmis ļoti pozitīvu atbildi. Otrais jautājums ir svarīgs, taču šeit nevar gaidīt lielu lēcienu, arī tāpēc, ka potenciālās jaunās dalībvalstis jau ir tik cieši strādājušas kopā ar NATO Partnerattiecības mieram / Eiroatlantiskās partnerības padomes ietvarā. (Arī ne-dalībvalstis, piemēram, Eiropas valstis, kas nav NATO sastāvā, turpinās sniegt nozīmīgu atbalstu NATO miera misijām.)

3. Tāpēc varbūt vajadzētu veltīt uzmanību dažiem aspektiem, kas līdz šim nav tikuši plaši apspriesti, bet kuri ļoti lielā mērā ir miera pētījumu tradicionālā repertuāra sastāvdaļa. Viens ļoti svarīgs jautājums skar aizsardzības prakses un politikas demokratizāciju un reformu, kas ir bijusi galvenā NATO kandidātvalstu pirms-iestāšanās procesa tēma, bet kura arī pēc šo valstu iestāšanās NATO turpinās sekmēt stabilitāti un mieru. Taču šajā jautājumā jau ir veikti pāris ļoti labi pētījumi. Tāpēc es pievērsīšos trijiem citiem jautājumiem, par kuriem ir runāts mazāk.

4. Pirmais, kādu ietekmi paplašinātā NATO (un paplašinātā ES, kas, iespējams, aptvers lielā mērā to pašu ģeogrāfisko telpu), atstās uz Eiropas reģionos līdz šim notiekošajiem ne-militārajiem jeb "netiešajiem" drošības procesiem. Te var minēt divpusējās / trīspusējās pārrobežu attiecības, piemēram, kopīga robežas pārzināšana un kopīgi miera uzturēšanas spēki; sub-reģionālās organizācijas, piemēram, Melnās jūras, Baltijas jūras un tālo ziemeļu reģionu, kas aptver dažādus sadarbības līmeņus cīņā pret 'jaunajiem draudiem' (tādiem kā piesārņošana, dabas un cilvēka radītas katastrofas) un caurspīdīgumu un uzticēšanos veicinošus pasākumus; dažādi Vidusjūras drošības ietvari, tostarp NATO Vidusjūras reģiona politika un ES Eiropas - Vidusjūras process; un vismaz viens būtisks pēc-krīzes stabilizācijas / normalizācijas režīms, kāds ir ES Balkānu Stabilitātes pakts.

5. Tas, ko NATO, liekas līdz šim skaidri ir vēlējies pateikt, ir tas, ka šādas 'ietverošās' drošības aktivitātes var turpināties un tām vajadzētu turpināties, tai skaitā - vai varbūt jo īpaši - tādas aktivitātes, kas iesaista valstis, kuras nav iekļautas pašreizējā paplašināšanās procesā. Šīs aktivitātes var palīdzēt nodrošināt, lai NATO jaunās robežas nekļūtu par kaitējošām dalījuma līnijām vai neiezīmētu strauju ikdienas drošības pieredzes mazināšanos. Tajā pat laikā NATO runā par dažādām jaunām iniciatīvām, īpaši EAPC kontekstā, kam vajadzētu stiprināt turpmāko sadarbību drošības jomā ar ne-dalībvalstīm - dažos gadījumos aptverot reģionu pēc reģiona, citos paplašinot sistemātisku sadarbību

jaunās dimensijās, tādās kā terorisma apkarošana un masu iznīcināšanas ieroču izplatības apturēšana. Tostarp valstis, kas nekandidē uz dalību NATO, tādās kā Ziemeļvalstis, ir ļoti skaidri norādījušas savu vēlmi palikt par plašāku potenciālo NATO vadībā notiekošu miera uzturēšanas centienu sastāvdaļu un patiesībā veiks tālākus pasākumus sava ieguldījuma (skat. NORDCAPS) saskaņošanā un koordinēšanā. Iespējams, ES nav gājusi tik tālu savas politikas šajos jautājumos izstrādāšanā un pasludināšanā, lai gan tai jau ir mehānisms ne-dalībvalstu iesaistīšanai CEDAP aktivitātēs un tā ir pievērsusies noteiktām drošības tēmām ES-Krievijas dialogā.

6. Mana otrā tēma attiecas uz formālu bruņojuma kontroles un atbruņošanās procesiem. Gan NATO, gan ES ir daudzas kopējas pozīcijas un saistības šajā jomā, kas iekļautas šo organizāciju "acquis". Līdz šim neesmu dzirdējusi neko tādu, kas liecinātu, ka jaunās dalībvalstis tiks vai vēlas tik izslēgtas no pilnas dalības šajās politikās. Attiecībā uz NATO, ir jāņem vērā jautājumi par iespējamo tālāko pievienošanas Līgumam par parasto bruņojumu Eiropā, pieņemot, ka centieni šī līguma īstenošanā ir sekmīgi, par militārā spēka izvietojuma un aktivitāšu brīvprātīgu ierobežojumu iespējamību un vai jauniem uzticēšanās veicinošiem pasākumiem gar Alianses jaunajām robežām. Krievija, protams, ir izteikusi īpašu ieinteresētību šajos jautājumos, un es vēlos atzīmēt, ka jaunās NATO-Krievijas Padomes kontekstā, taču nekādā ziņā ne saistībā ar paplašināšanos kā tādu, NATO sabiedrotie un Krievija ir uzņēmušies saistības turpināt dažādus pasākumus bruņojuma kontroles, uzticēšanās veicināšanas un militārās sadarbības jomā. Ja, kā es nojaušu, galvenais mērķis ir padarīt ciešāku bruņojuma kontroles saistību tīklu Ziemeļu un Austrumeiropā, tad ir iespējams, ka arī ne-dalībvalstīm, kas līdz šim ir bijušas mazāk iesaistītas, nāksies saskarties ar jauniem jautājumiem un izaicinājumiem. Vispārīgākā un teorētiskākā līmenī skatoties, NATO paplašināšanās varētu - vai vismaz tai vajadzētu - būt par kodolieroču neizplatīšanas līdzekli, jo tiek iesaistītas vairāk valstis, kurām nav obligāti jābūt saviem ieročiem, kopīgā kodolieroču sistēmā. Tas varētu atdzīvināt jau dažus gadus pieklusušo diskusiju par neliela rādiusa kodolieroču nepieciešamību un kontroli Eiropas arēnā.

7. Šis būtībā ļoti pozitīvās izmaiņas Eiropas bruņojuma kontroles arēnā tiek uzsvērtas, runājot par ES kopējām pozīcijām - piemēram, normatīvs "Par divējāda pielietojuma preču eksporta kontroli" un Uzvedības kodekss attiecībā uz parastā bruņojuma eksportu - , kas daudzām tajām pašām valstīm būs jāpieņem. Visas Centrāleiropas kandidātvalstis ir pilnībā pievienojušās noteiktām ES kopīgajām pozīcijām un kopējām aktivitātēm šajā jomā. Daudzas, lai gan ne visas Centrāleiropas valstis ir pievienojušās vai arī gatavojas pievienoties dažādiem neatkarīgiem eksporta kontroles režīmiem, kuri, lai gan potenciāli globāli, tomēr tiek uzskatīti par atbildīgo Eiropas valstu mantojuma sastāvdaļu - piemēram, MTCR, Austrālijas grupa un tamlīdzīgi. Ir vērts atzīmēt, ka šāda veida režīmi izvērta īpaši stingras prasības attiecībā uz pievienojušos valstu iekšējo organizāciju, pieprasot veikt pasākumus, kas skar gan privāto, gan valsts sektoru. Būtu interesanti uzzināt, kādus soļus

kandidātvalstis sper nepieciešamo pasākumu koordinēšanā un nepieciešamo jauno kompetenču un institūciju izveidē. Varbūt pati ES turpmāk varētu piedāvāt skaidrākas praktiskās vadlīnijas un izstrādāt dažus pasākumus kvalitātes kontrolei un sadarbībai šo prasību īstenošanā?

8. Visbeidzot, man šķiet, ka abu Eiropas vadošo integrēto institūciju paplašināšanai būs ievērojama ietekme uz lielāku institūciju dinamiku, kurās tiek apspriesti atbruņošanās, miera un drošības veicināšanas, tagad arī terorisma apkarošanas pasākumi. ES darbojas kā organizēta grupa ar zināmiem mērķiem vairākās EDSO tipa organizācijās. Gan NATO, gan ES valstu grupas tiecas koordinēt savas pozīcijas attiecībā uz būtiskiem atbruņošanās jautājumiem, kas tiek izskatīti ANO. Pat tur, kur nepastāv šādas formālas grupas, 'Rietumu' interešu grupa šādos forumos izskatīsies daudz lielāka un vienotāka vispārējā politiskajā ziņā. Arī šai būtu jābūt pozitīvai tendencei, paverot daudzas jaunas iespējas konstruktīvai vadībai. Bet ar to ir saistīti arī diplomātiskie izaicinājumi, par kuriem, iespējams, nav pārāgri runāt jau tagad:

- vai šādas lielas interešu grupas iespējams efektīvi saturēt kopā?

- vai noturēt ASV un Eiropas valstis pie vienotas politikas kļūš vieglāk vai grūtāk?

- Kā Krievija (un citas NVS valstis) attieksies pret paplašināto Eiroatlantisko grupu?

- vai pastāv risks, ka attiecīgajās ne-Eiropas interešu grupās varētu izveidoties pretreakcija un nostāja varētu kļūt stingrāka?

9. Visas kandidātvalstis, kuras vēl nav sagatavojušas stratēģiju un atvēlējušas resursus šo jauno pienākumu jomām, var uzskatīt šo perspektīvu par diezgan biedējošu. Skarbā realitāte ir tāda, ka, attīstoties un augot NATO - un tas pats attiecas arī uz ES -, attiecīgi pieaug arī nasta, kas jānes katrai nākamajai jauno dalībvalstu paaudzei. Dalībvalsts statuss vismaz dod iespēju paust viedokli jautājumā par to, kā Aliansei kopumā nākotnē šī nasta ir jānes un jālidzsvāro. Es pati ceru, ka NATO patiešām atradīs līdzsvaru starp savām pozitīvajām miera nodrošināšanas aktivitātēm un ieguldījumu, ko tā dod un vienmēr ir devusi ar kontroles, atturēšanas un īpašā demokrātiskās atbildības gan nacionālajā, gan kolektīvajā aizsardzībā modeļa palīdzību. Es vēlu visām jaunajām dalībvalstīm visu labāko šo lepno tradīciju saglabāšanas palīdzēšanā.

PROF. FRANSUĀ HEISBURGS, FRANCIJAS STRATĒĢISKO PĒTĪJUMU FONDA VADĪTĀJS

Laipni lūgti! Laipni lūgti mūsu pulkā! Bet šis pavisam noteikti nav tas pats pulks, kādam kandidātvalstis plānoja pievienoties, kad tās uzsāka šo diezgan garo ceļu pirms dažiem gadiem. Šis ir tādas ēras NATO, kurā koalīciju veido misija. Šī ir jaunā pasaule. Šī nav pastāvīgu alianšu pasaule. Turpmākajās pāris minūtēs es gribētu paraudzīties uz to, kas tad ir NATO, kas tā nav un

Prof. Fransuā Hesiburgs

kas varētu notikt. Kas nav NATO, ir vairāk vai mazāk skaidrs: kopš Kosovas uzlidojumiem, NATO vairs nav kara mašīna. Kosovas uzlidojumu laikā tika ievērojami iedragāts pavēlniecības vienotības princips. Amerikāņi saprata, cik ļoti situāciju sarežģī tas, ka pastāv divas konkurējošas pavēlniecības ķēdes, katru no kurām vada amerikāņu virspavēlniecības virsnieks: viens bija Apvienoto Štābu virspavēlnieks, kura padotais bija Eiropas spēku virspavēlnieks ģenerālis Veslijs Klārks, un otrās vadības ķēdes priekšgalā bija ģenerālis Veslijs Klārks, kurā savu ieguldījumu deva Apvienoto Štābu pavēlnieki. Tas vairs nekad neatkārtosies. NATO vairs nav kara mašīna.

Es vēlētos piebilst, ka tas ir tikai mierinājuma elements mūsu krievu draugiem.

Otrkārt, NATO vairs nav automātisks aizsardzības pakts. Mēs to atklājām 12. septembrī. Mēs sapratām, ka Līguma 5. pants nozīmē tieši to, kas teikts 5. pantā, ne vairāk un, es ceru, ne mazāk, taču katrā ziņā tas nebija 5. pants, kā tas tika traktēts aukstā kara laikā. Vai šis ir nedzirdēti satraucošs pavērsiens? Ne gluži, ņemot vērā salīdzinoši zemo militāra iebrukuma tiešo draudu līmeni Eiropā šodien.

Treškārt, kaut gan NATO piedalās cīņā pret starptautisko terorismu, tā nebūs šīs cīņas centrālais elements. Cīņas pret starptautisko terorismu finansiālie, ekonomiskie, politiskie, kārtības aspekti tiek risināti citur, vietās, kur kultūra un organizācija vairāk atbilst šim uzdevumam nekā NATO. Tātad NATO, kas mēģinās sevi nolikt vai parādīt kā centrālo elementu cīņā pret terorismu, cietīs neveiksmi. Kas ir NATO? NATO ir šis milzīgais spēks, kas izplata stabilitāti un brīvību, kā to tikko aprakstīja Elisona Beilsa, un, manuprāt, to paskaidrot nav nepieciešams. Tas ir NATO, kas izpilda Pēterburgas uzdevumus Balkānos; tas ir NATO, kas darbojas kā efektīva EDSO formas tērpā. Bet es nedomāju, ka jūsu mērķis bija iestāties EDSO, kad jūs nolēmāt uzsākt šo ceļu pirms pāris gadiem.

NATO sniedz arī sabiedrisko labumu, kas ir ļoti svarīgi, - tā saukto savietojamību – bruņoto spēku spēju sadarboties. Tas vienmēr ir bijis grūti izdarāms, bet NATO noteikti ir tā, kas to dara vislabāk un plašākā mērogā un vis-

aptverošākajā veidā. Tas ir sabiedriska labums alianses dalībniekiem kā tādiem, un tiem alianses dalībniekiem, kuri vēlas īstenot militāros centienus vai nu spējīgo un gribošo koalīciju formā, vai arī kā EDAP ES dalībvalstu gadījumā. Tādējādi rodas jautājums: vai NATO arī turpmāk spēs veikt savu savietojamības nodrošinātāja misiju? Šeit saskaramies ar problēmām: pirmā problēma, kurai plašu publicitāti pamatoti devuši mūsu amerikāņu draugi, protams, ir tā, ka eiropieši nav ieguldījuši pietiekami daudz līdzekļu, lai nodrošinātu saviem bruņotajiem spēkiem iespēju arī turpmāk būt pilnīgi savietojamiem ar saviem amerikāņu partneriem spektra augšdaļā. Lai gan dažas no Eiropas valstīm pret šiem jautājumiem izturas nopietni, ne visas to uzskata par aktuālu.

Bet otrā problēma, par kuru nav tik daudz runāts, ir saistīta ar amerikāņu bruņoto spēku attīstību, vairums no kuriem, ja vispār kādreiz to ir darījuši, vairs neizmanto NATO procedūras un nav pārņēmuši NATO standartus. Tā amerikāņu spēku struktūras daļa, kas izmanto NATO standartus un procedūras, sastāda aptuveni 9% no visas ASV spēku struktūras. Tā ir NATO Eiropas Pavēlniecība, EUCOM. Bet CINCPAC, CINCCOM, Ziemeļu Pavēlniecība, Dienvidu Pavēlniecība, tās nav "NATO-fähig", ja lietojam vācu izteicienu. Un tie mūsu vidū, kas darbojušies Indijas okeānā vai Centrālāzijā pēdējo mēnešu laikā, zina, par ko es runāju. Ir sasodīti grūti strādāt ar sabiedrotajiem, kas neizmanto tās pašas sistēmas, par kurām panākta kopēja vienošanās Briselē. Tas vedina uzdot plašāku jautājumu: ja tā ir taisnība, ka mēs dzīvojam misiju veidošanas koalīciju laikmetā, efektīvas, tūlītēji efektīvas koalīcijas nav iespējamas, ja nav savietojamu spēku. Nav iespējams panākt spēku savietojamību, ja nav notikusi pilnīga standartu un procedūru harmonizācija. Un tas ir tas, ko mēs zaudējam lielā mērā tādēļ, ka mūsu amerikāņu draugi virzās prom no NATO, un to es noteikti gribētu uzsvērt.

Un nobeigumā kāds atgādinājums: NATO ir multilaterāla institūcija, multilaterāla organizācija. Tās vadošā nācija ir Amerikas Savienotās Valstis, bet tajā ir arī 18 citas dalībnieces, kas nav Amerikas Savienotās Valstis. Izaicinājums mums visiem šeit un izaicinājums arī jaunpienācējiem būs rast veidus, lai arī nākotnē NATO funkcionētu kā efektīva multilaterāla, patiesi multilaterāla organizācija pasaulē, kurā multilaterālisms nav modē. Paldies.

PROF. BRONISLAVS GEREMEKŠ, BIJUŠAIS POLIJAS ĀRLIETU MINISTRS

Es vēlētos uzdot jautājumu un mēģināšu arī sniegt uz to atbildi. Jautājums ir sekojošs: vai jaunajā situācijā NATO būtu jāķļūst par globālu aliansi?

Prof. Bronisłavs Geremek

Domājot par starptautisko situāciju pēc 11. septembra, mums būtu jāskatās uz šo jauno situāciju drīzāk kā uz esošo problēmu izpausmi un pašlaik arī kā uz nopietnu izaicinājumu. Tas, ko mēs redzam šajā jaunajā starptautiskajā situācijā, ir dziļa vērtību krīze; mēs redzam brīvi domājošu sabiedrību, kas saskārusies ar fanātisku tieksmi mirt un nogalināt. Mēs redzam masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanos. Pasaulē reakcija uz šo problemātisko situāciju nebija starptautiskas kārtības ieviešana. Reakcija bija drīzāk starptautiska nekārtība, vai, kā teiktu kāds franču politologs, haosa politika. Mēs redzam šo situāciju kā pretrunu starp iznīcināšanas līdzekļu progresu un cilvēka domāšanas vājumu.

Man šķiet, ka viena no ap-NATO jautājumu esošās politiskās vides problēmām ir attiecības starp Eiropu un Ameriku; kā to pierādīja pirmā uzstāšanās, Amerika un Eiropa varētu stāties pretī jaunajai situācijai kopīgiem spēkiem. Mēs iestājamies par vienām un tām pašām pamatvērtībām: cilvēka cieņas neaizskaramību, cilvēktiesību ievērošanu, taču mēs redzam, ka plaisa starp Eiropu un Ameriku, kas abus šos partnerus šķir, arvien paplašinās. Manuprāt, NATO ir aliance, kas varētu atrisināt abas šīs problēmas: vērtību krīzi un starptautiskās reakcijas trūkumu, kā arī plaisu starp Ameriku un Eiropu. NATO, aizsardzības aliansei, kas balstās uz solidaritāti un vērtību kopumu, būtu jāsaprot, ja jaunu draudu briesmas ir ārpus Eiropas, tad aliansei būtu jābūt gatavai rīkoties ārpus savas teritorijas, kas kā alianses darbības zona tika noteikta pirmajos dibināšanas aktos. Šajā jaunajā starptautiskajā situācijā uz NATO var raudzīties kā uz globāli darbošos aliansi. Tādējādi NATO varētu palīdzēt pārvarēt augošo plaisu starp Ameriku un Eiropu un kļūt par globālu aliansi. Poļu skatījumā, NATO jau no paša sākuma ir bijusi aliance, kas iestājas par brīvību un stabilitāti, un mēs vēlētos, lai tāda tā būtu arī nākotnē. Bet mēs uzskatām, ka pēc Prāgas NATO būs jāskatās ar jaunām briesmām, kurām būs nepieciešami jauni risinājumi. Izšķiroša nozīme būs debatēm par NATO nākotni pēc Prāgas samita. Paldies.

PROF. AIVARS STRANGA, LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Latvijā atbalsts NATO paplašināšanai un Latvijas dalībai NATO ir patiešām spēcīgs un stabils. Un tas ir ļoti labi saprotams – vēsture ir galvenais šāda atbalsta iemesls. Tomēr mūsu sabiedrības atbalsts Eiropas Savienības paplašināšanai vismaz līdz šim nav bijis tik spēcīgs un stabils. Es domāju, ka pēc NATO pa-plašināšanās iespējams pat vēl vairāk cilvēku Latvijā varētu nonākt pie nepareiza secinājuma, ka tagad, kad mums ir drošības garantijas, mums nav nekādas nepieciešamības iestāties Eiropas Savienībā, organizācijā, kas pašlaik noteikti nepiedzīvo ziedu laikus. Tas, protams, ir ļoti nepareizs pieņēmums. Mums noteikti būtu jāiestājas Eiropas Savienībā, lai mūsu drošība iegūtu ekonomisko dimensiju. Bez spēcīga ekonomiskā snieguma mēs nekad nespēsīm pildīt savas alianses dalībnieces pienākumus.

Prof. Aivars Stranga

Tagad es pievērsīšos dažiem ārkārtīgi svarīgiem iekšējās drošības aspektiem. Es atļaušos minēt tikai trīs no tiem. Pirmais aspekts: mūsu sabiedrībā būtu jāsamazina dziļi marģinalizēto cilvēku skaits, to cilvēku skaits, kas dzīvo zem nabadzības sliekšņa. Nabadzīga sabiedrība nav ne stabila, ne droša.

Divi citi ļoti nopietni uzdevumi ir saistīti ne tikai ar NATO, bet arī ar Eiropas Savienību. Iekšējās drošības nodrošināšanai mums ir jāpastiprina korupcijas apkarošana un jāaptur narkomānijas izplatība. Manuprāt, korupcija un narkotikas ir ļoti reāls un bīstams drauds mūsu drošībai, kas, varētu teikt, jau ir kļuvis par ierastu lietu.

Nākamais izaicinājums attiecas uz mūsu mentalitāti, mūsu prātu un mūsu uztveri. Mums nekad nav bijušas nekādas drošības garantijas. Mēs nekad neesam bijuši nekādas īstas drošības vai ekonomiskās organizācijas dalībnieki. Mēs nekad neesam saņēmuši atbalstu no citiem, par ko mums 1941. gadā nācās dārgi samaksāt. Bet neesot nevienas īstas drošības organizācijas sastāvā un nesaņemot nekādu īstu palīdzību no citiem, mēs arī citiem neesam snieguši palīdzību. Tāpēc es domāju, ka mūsu mentalitātes neatņe-

mama sastāvdaļa vai tradīcija nav raudzīties uz sevi kā kādas plašākas kopienas sastāvdaļu, tādas kopienas, kam ir pienākumi pret valstīm, kas atrodas tālu prom, valstīm, kas pat nav mums pārāk labi pazīstamas, iespējams, ne tikai Balkānos, bet arī Afganistānā vai Vidējos Austrumos. Un tagad līdz ar šāda izaicinājuma rašanos mums ir pienācis laiks domāt un izturēties kā atbildīgiem plašākas cilvēku kopienas locekļiem.

Mana pēdējā piezīme būs pāris vārdu par vēsturi; vēsturi kā pētniecību, ne tik daudz kā atmiņas vai identitāti. Man ir prieks redzēt šeit profesoru Švābu no Savienotajām Valstīm, Prezidentes Vēsturnieku komisijas dalībnieku. Prezidenta Vēsturnieku komisiju izveidojām pirms četriem gadiem. Mums ir tas gods vadīt Holokausta apakškomisiju. Protams, runājot godīgi, komisija tika izveidota, ja ne milzīga starptautiskā spiediena rezultātā, tad katrā ziņā, ļoti spēcīga starptautiska pamudinājuma rezultātā. Līdz šim esam izdevuši jau sešus sējumus ar pētījumiem par noziegumiem, kas pastrādāti pret cilvēkiem Latvijā padomju un nacistiskās okupācijas laikā. Un pat pēc Prāgas samita, neatkarīgi no tajā pieņemtā lēmuma, mums jāturpina darbs, neatkarīgi no Prāgā pieņemtā lēmuma, un mums jāpievērš vairāk uzmanības dažiem padomju un nacistiskās okupācijas jautājumiem. Pirmkārt, pastāv ļoti sāpīgs jautājums: kādēļ latvieši sadarbojās ar komunistiem un nacistiem, un kādēļ latvieši, nebūdami liela nācija, vismaz vairākos tūkstošos sadarbojās ar komunistiem un nacistiem, iznīcinot veselas mūsu sabiedrības tautas, īpaši jau mūsu ebrejus. Mums vajadzētu turpināt pētīt šos jautājumus pēc Prāgas samita, un vēl daudzus, daudzus gadus pēc tam. Liels paldies!

KARLS BILTS, BIJUŠAIS ZVIEDRIJAS PREMĶERMINISTRIS

Kad vakar dzirdējām Senatora Lota runu, viņš pieminēja Čērčilu, Fultonu, un tas, protams, bija iemesls, kāpēc NATO radās. Bet, kā mēs zinām, jau vairāk kā desmit gadu vairs nepastāv Padomju Savienība, un vairs nav Padomju armijas, kā arī nav dzelzs priekškara. Tad kāpēc gan NATO vispār ir vajadzīga? Es domāju, ka ir trīs galvenās misijas un uzdevumi. Pirmkārt, ko mēs visbiežāk mēdzam aizmirst, un kas mums sev ir nemitīgi jāatgādina, ir nepieciešamība saglabāt mieru šajā plašākajā Eiropas telpā, proti, plašākas NATO un plašākas un lielākas Eiropas Savienības dalībvalstu teritorijās. Mieru nevis ar militāru pretdarbību, bet gan mieru militāras un Eiropas Savienībā politiskas un ekonomiskas integrācijas ceļā. Mēs to darām tajā pasaules daļā, kas pēdējo gadsimtu laikā ir izraisījusi visvairāk karu; karu, kurus mēs pat izplatījām pa visu pasauli, radot postošas sekas. Tāpēc šis uzdevums, lai vai

cik pašsaprotams tas arī nebūtu, mūsu debatēs ir un paliek primārais un tāds, ko mēs nekad nedrīkstam atstāt novārtā: tā ir stabilitāte caur militāro integrāciju, kas aptver plašāku Eiropas telpu uz rietumiem no Krievijas un iespējams ietver arī Ukrainu.

Karls Bilts

Otrā misija, kas ir attīstījusies deviņdesmitajos gados, ir miera uzturēšanas operāciju veikšana Eiropā, īpaši jau Balkānos. Šajā aspektā es reizēm runāju par NATO kā par Eiropas Miera uzturēšanas operāciju departamentu (EMUOD): mums ANO ir tāds departaments, kas vada miera uzturēšanas operācijas. Eiropā šīs operācijas ir nodotas NATO pārziņā. Tātad tas ir EMUOD, kas nodarbojas ar ANO tipa miera operācijām Eiropā. Mums ir jāatzīst, ka tās ir diezgan līdzīgas ANO operācijām. Ja neņem vērā ASV noslieci uz aviācijas kampaņām, NATO spēki tikpat lielā mērā nevēlas izvērst agresīvas operācijas uz sauszemes kā ANO spēki, jo ikvienam vada, rotas, bataljona un brigādes komandierim galu galā ir jāatskaitās savas valsts politiskās pārvaldes institūcijām. Šo komandieru vēlēšanās vai nevēlēšanās izvērst karadarbību nav atkarīga no tā vai attiecīgās operācijas notiek ANO vai NATO komandstruktūru ietvarā. Taču šis uzdevums ir ļoti svarīgs, un šajā ziņā NATO veic lielu darbu. Pildot šos abus uzdevumus – uzturot mieru ar militāras integrācijas palīdzību un veicot miera operācijas Eiropā, protams, tiek integrēti militārie spēki. NATO risina savietojamības jautājumus, militāro spēju jautājumus, tā rada to, kas debatēs ticis dēvēts par militāro instrumentu komplektu, kas var tikt izmantots dažādām militārajām misijām.

Te mēs nonākam pie trešā uzdevuma, kurš prasa visvairāk pūļu, ir visgrūtākais un kuru ir nepieciešams apspriest. Tas ir, NATO kā instruments transatlantiskajam dialogam par draudiem drošībai, kas pastāv plašākā zonā, vai tas būtu karš pret globālo terorismu vai masu iznīcināšanas ieroču radītie draudi, vai arī ļoti reālās nestabilitātes briesmas tiešā Eiropas tuvumā, un nepieciešamība panākt vienošanos starp Atlantijas okeāna abiem krastiem par to, ko darīt ar šiem konkrētajiem draudiem. Draudi, protams, pēc sava mēroga ir iespējami. Uz dienvidiem un dienvidaustrumiem no Eiropas atrodas teritorija, ko mēs varētu dēvēt par Lielajiem Tuvajiem Austrumiem. Tur šodien dzīvo 300 miljoni cilvēku. Pēc kādiem 15 gadiem tur

būs 400 miljoni cilvēku. Ja neņem vērā naftu un gāzi, šo valstu ekonomika ir stagnācijas stāvoklī. Ja neņem vērā enerģētikas nozari, visu šī reģiona valstu eksports kopumā ir mazāks par Somijas eksportu. Praktiski nevienā no šīm valstīm nav elastīgas politiskās sistēmas, kas varētu reāli pievērsties nepieciešamajām izmaiņām. Līdz ar to visā šajā reģionā birst spriedze, kas nākamajos desmit piecpadsmit gadus izpaudīsies kā ebreju grautiņi ar sērijveida sprādzieniem. Uzmanības centrā šodien ir Palestīna - Izraēla. Mēs visi esam līdzīgi un mēs zinām, ka virzība uz militāro konfrontāciju Irākas jautājumā tuvāko gadu laikā šajā reģionā prasīs liela mēroga miera uzturēšanas operācijas. Bet būs arī citi jautājumi, un mēs nekādi nevaram un arī nedrīkstam izvairīties no pienācīga transatlantiska dialoga par šiem jautājumiem. Šajā jomā, protams, daudz kas vēl ir jāveic. Eiropiešiem jābūt stingrākiem savā nostājā, atklātākiem, tiešākiem attiecībā uz to, ko viņi uzskata par nepieciešamu konkrētās situācijās, vai tie būtu masu iznīcināšanas ieroči vai kas cits. Amerikāņiem ir jābūt gatavākiem iesaistīties dziļā politiskā dialogā. Mēs nedrīkstam pieļaut tādu situāciju, kad mūsu Amerikāņu draugi bez iepriekšēja brīdinājuma pakļauj reālam riskam liela mēroga miera uzturēšanas operācijas Balkānos, kā tas tikko notika. Abām pusēm ir jābūt atvērtākām, jāuzlabo dialogs, lai spētu rīkoties šajā nozīmīgajā izaicinājumu periodā, kas pastāvēs turpmāko gadu laikā. Tāpēc NATO ir absolūti nepieciešama militārajai integrācijai, kas ir tik svarīga mieram un stabilitātei Eiropā, miera uzturēšanas operācijām, kas mums vēl krietnu laiku Balkānos būs nepieciešamas, spēku savietojamībai, spējām un "toolbox" funkciju pildīšanai. Tā ir svarīga politiskajam dialogam starp Atlantijas okeāna abiem krastiem par izaicinājumiem, kuriem mums noteikti nāksies stāties pretī. Mēs par tiem nezinām neko vairāk, mēs nezinām, kad tie realizēsies, bet mēs zinām, ka šie izaicinājumi būs un mēs zinām, ka, ja mēs tos neapspriedsim laicīgi, tie mūs skars vēl jo spēcīgāk. Paldies.

DR. GUSTAVO SELVA, ITĀLIJAS PARLAMENTA ĀRLIETU KOMISIJAS PRIEKŠSĒDĒTĀJS

Priekšsēdētāja kungs, dāmas un kungi!

Man ir prieks un gods Jūs šodien uzrunāt. Ir arī aizraujoši vērot mūsu kontinenta atkalapvienošanos un tajā piedalīties.

Vēstures gaita pēdējo 20 gadu laikā ir daudzus pārsteigusi; notikumi ir gājuši pa likumotu un iepriekš neparedzamu ceļu. Taču tādas valstis kā Itālija, kas ir vienmēr cieši ticējusi demokrātiskajām vērtībām, šāda vēstures gaita nepārsteidza. NATO ir instruments šo vērtību aizstāvēšanai. Tas ir

mūsu civilizācijas kopējā mantojuma summa. Dalība NATO ir zīme; tā apliecina piederību demokrātijai: brīvībai, likuma varai valstī, mieram un tautas progresam. Itālija tic šai vērtībai.

Pasaule, kurā mēs dzīvojam, piedzīvo straujās pārmaiņas. Ik dienu jāsaskaras ar jauniem izaicinājumiem. Mūsu cilvēki un institūcijas tiek nepārtraukti pārbaudīti. Mūsdienų pasaulē apdraudējums vienam nozīmē apdraudējumu visiem. Terorisms apdraud mūsu civilizācijas pamatvērtības. Pret to ir jācinās nepagurstoši un ar visiem pieejamajiem līdzekļiem. Mūsu galvenais resurss ir demokrātija, es atkārtotu to vēlreiz. Mūsu militārais spēks ir atkarīgs no brīvas dažādu viedokļu izteikšanas, kāda notiek šorīt, no pilsoniskās sabiedrības un indivīda brīvības vērtības, no autoritātes un institūcijas spējām. Tāpēc jaunas dalībvalsts uzņemšana Eiroatlantiskajā saimē darīs mūs visus stiprākus. Nevienam teroristam vai noziedzīgai organizācijai nedrīkst ļaut reāli apdraudēt mieru un brīvību, un stāvēt ceļā sociālajam progresam.

Gustavo Selva

Tagad es pievērsīšos manas uzrunas pamattēmai, kas veltīta kādai konkrētai problēmai. 11. septembra traģiskie notikumi ir parādījuši, ka pastāv cieša sakarība starp drošību Eiroatlantiskajā telpā un stabilitāti Vidusjūras reģionā. Skaidrs ir tas, ka starptautiskā terorisma radītos draudus nav iespējams kontrolēt, nepastāvot apņēmīgai un efektīvai sadarbībai no Vidusjūras dienvidu krastā esošo valstu puses. Šīm valstīm ir būtiska loma ne tikai no Āfrikas, bet arī no Tālajiem Austrumiem nākošās nelegālās imigrācijas kontrolēšanā, ieroču un narkotiku kontrabandas, kas var novest pie draudīgas faktoru kombinācijas, kas ietvertu sevī risku un draudus visai pasaulei, ne tikai Rietumiem, apkarošanā.

Tāpat, es ticu, ir svarīgi atrisināt ieilgušo konfliktu arābu un Izraēlas starpā, kas ir ārkārtīgi nopietns nestabilitātes cēlonis visos Tuvajos Austrumos un kam ir būtiska loma fundamentālistisko teroristu rindu papildināšanā.

Šajos apstākļos NATO kopš deviņdesmito gadu vidus īstenotā politika ir

izrādījusies īpaši tālredzīga un sekmīga drošības un stabilitātes nostiprināšanā Vidusjūras reģionā. Šeit es domāju 1994. gada janvāra Briseles samītā izvirzīto un Itālijas stingri atbalstīto iniciatīvu uzsākt dialogu un sadarbību ar vairākām šī reģiona valstīm.

Vidusjūras dialoga galvenais mērķis ir sekmēt stabilitāti un drošību Vidusjūras reģionā un veicināt sapratni visu iesaistīto valstu starpā. Līdz ar to Dialogs ir virzīts uz ciešāku saišu nodibināšanu, kas var sekmēt plašāku sadarbību drošības jomā, pagaidām neaizejot līdz Partnerattiecības mieram modelim, ko NATO izvērs Centrālajā un Austrumeiropā.

1999. gada aprīļa Vašingtonas samītā, kas pārformulēja NATO lomu atbilstoši jaunajam starptautiskajam scenārijam, Vidusjūras dialoga mērķis tika uzsvērts kā neatņemama NATO uz sadarbību vērstās pieejas sastāvdaļa, un NATO apliecināja savu nodomu pastiprināt sadarbību jomās, kurās tā spēj dot īpašu ieguldījumu, īpaši militārajā jomā.

Ar Persijas līča kara noslēgumu Vidusjūras reģionā ir notikušas tālejošas ģeopolitiskas izmaiņas: Vidusjūras reģions ir attīstījies no plašas teritorijas Austrumu-Rietumu neizšķirtajā sacensībā un potenciālas militārā konflikta zonas par reģionu, kurā ir iespējama Ziemeļu-Dienvidu sadarbība un politiskā, ekonomiskā un militārā partnerība. Tajā pat laikā dziļas ekonomiskās, sociālās un reliģiskās atšķirības abos Vidusjūras krastos esošo valstu starpā apgrūtina savstarpējo sapratni un kopīgu rīcību. Tāpēc Vidusjūras dialogs ir ideāla iespēja atvērtai komunikācijai, kas ļautu visām iesaistītajām pusēm saprast vienu otru pozīciju un radītu pārliecību un uzticību, kas nepieciešama stabili un mierīgu attiecību attīstībai starp valstīm mūsu jūras dienvidu krastā. Tādejādi šis Dialogs var tikt uzskatīts par mērķtiecīgu preventīvās diplomātijas stratēģiju.

Otrkārt, Vidusjūras Dialogs rada auglīgu sinerģiju ar Eiropas Savienības iniciatīvām, īpaši ar Eiro-Vidusjūras Partnerību, kas aizsākās ar 1995. gada novembra Barselonas konferenci, kurā tika noteiktas trīs sadarbības jomas: politika un drošība, ekonomika un finanses un sociālā un kultūras joma.

Visbeidzot, NATO Vidusjūras dialogs iezīmē uz paplašināšanu austrumu virzienā, Partnerattiecībām mieram un kolektīvās drošības stiprināšanu Balkānos virzītas Alianses līdzsvarotu ārējās dimensijas un aktivitāšu nobeigumu. Ēģiptes, Jordānas un Marokas vienību klātbūtne Bosnijā, Hercegovinā un Kosovā IFOR-SFOR un KFOR operāciju ietvaros apliecina,

cik efektīvu devumu miera uzturēšanai var dot kopīga Ziemeļu un Dienvidu sadarbība.

Šeit, manuprāt, būtu vietā uzsvērt, ka tieši Vidusjūras dialogs ļauj pievērst nepieciešamo uzmanību Alianses dienvidu flangam, samazinot risku, ko varētu radīt paplašināšanās austrumu virzienā politika. Patiesībā uz Austrumiem un Dienvidiem vērstie stratēģiskie mērķi ir savstarpēji viens otru pastiprinoši un papildinoši, piešķirot Eiroatlantiskajām interesēm globālu dimensiju. Tāpēc jālīdzsvaro paplašināšanās un sadarbības procesi, kas skar Eiroatlantiskās institūcijas, lai novērstu konkurenci Austrumu un Dienvidu starpā un piešķirtu pienācīgu nozīmi Vidusjūras perspektīvai. Šādā veidā, savstarpēji veicinot zināšanas, sadarbību un uzticēšanos, tiks likti pamati sociālajai un ekonomiskajai attīstībai, kas ir būtisks priekšnoteikums pienācīgai un efektīvai terorisma novēršanai.

Itālija ir pilna apņēmības iesaistīties minētajā procesā, kuru tā dedzīgi atbalsta, ieskaitot šī procesa stratēģiskos aspektus. Jo ir pārsteidzoši, cik strauji var mainīties vēstures notikumi un starptautiskās attiecības. Es joprojām atceros, kā, dibinoties NATO 1949. gadā, dažās instancēs tika izteiktas šaubas, vai Itālijai būtu prātīgi iestāties, ņemot vērā tās ģeogrāfiski vājās saites ar Atlantisko telpu. Tagad, pusgadsimtu vēlāk, mēs varam pārliecināties, cik tālredzīgs izrādījās Itālijas un Alianses pieņemtais lēmums. Jo nevar noliegt to stabilizējošo lomu, kāda Itālijai ir bijusi šo gadu laikā Vidusjūras reģionā. Tāpēc mums jāstrādā, lai nodrošinātu, ka šī loma, stiprināta ar Eiropas Savienības atbalstu un jaunajām Alianses stratēģijām, dod ieguldījumu visu Vidusjūras tautu mieram un stabilitātei un iznīcina starptautiskā terorisma sērgu.

JĀNIS KUKAINIS, PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS PREZIDENTS

Paldies, Ron! Labrīt!

Kā latviešu izcelsmes amerikānim, NATO paplašināšanās man saistās ne tikai ar valdībām un zinātnieku kolektīviem, bet galvenokārt ar cilvēkiem. Būdam Pasauls brīvo latviešu apvienības prezidents, es pārstāvu apmēram 175 000 latviešu izcelsmes amerikāņu, kanādiešu, eiropiešu, austrāliešu, dienvidamerikāņu un krievu. Jā, mums patiešām pat Krievijā ir aktīvas nevalstiskās organizācijas. Mēs atbalstām Latvijas iestāšanos NATO, un ar savu organizāciju palīdzību katrā atsevišķā valstī cenšamies pievērst uzmanību Latvijas vēlmei iestāties NATO. Mēs aktīvi piedalāmies pašas Latvijas NATO, nevalstiskās orga-

Jānis Kukainis

nizācijas Latvijas Transatlantiskās organizācijas darbā, ko vada bijušais Latvijas vēstnieks Amerikas Savienotajās Valstīs Ojārs Kalniņš.

Kāpēc mēs to darām? Pirmkārt, mums ļoti rūp Baltijas valstis, to drošība. Mēs gribam, lai Baltijas valstis būtu Eiropas un transatlantisko institūciju locekļi. Taču galvenais šo centienu virzītājspēks ir tas, ka mēs uzskatām par savu pienākumu palīdzēt savu senču dzimtajām zemēm atgūties no 50 gadu ilgās Padomju Savienības, nacistiskās Vācijas un vēlreiz Padomju Savienības okupācijas. Pēdējās septiņas nedēļas esmu pavadījis Latvijā, cenšoties iepazīt un izprast latviešu reālo dzīvi. Ticiet man, latvieši ir uzticīgi tām pašām vērtībām

un mērķiem, kam seko cilvēki rietumu zemēs – demokrātija, likuma vara, un viņi saprot, kas ir brīvais tirgus. Kā tad mēs, dzīvojot Amerikā un rietumos, varam atbalstīt Baltijas valstu iestāšanos NATO? Mazliet pastāstīšu, kas tiek darīts Amerikas Savienotajās valstīs, jo Amerika ir uzmanības centrā.

Amerikas Savienotajās valstīs ir nedaudz vairāk nekā viens miljons baltiešu izcelsmes amerikāņu. Mūsu jumta organizācija ir Apvienotā Baltijas Amerikas Nacionālā komiteja, kas tika dibināta 1960. gadā. Tā ir Amerikas Latviešu Asociācijas, Lietuvas – Amerikas Padomes un Igaunijas – Amerikas Nacionālās Komitejas jumta organizācija. Mēs strādājam komandā, jo mūsu nav tik daudz, lai kaut ko panāktu atsevišķi. Kopš 1996. gada esam aktivizējuši savu NATO atbalsta programmu, ko lielā mērā ietekmēja prezidenta Klintona runa 1996. gada oktobrī Detroitā. Mēs atbalstījām pirmo paplašināšanās kārtu ar vēstulēm un aģitācijām Polijas, Čehijas un Ungārijas interesēs. Mūsu pamatprincips ir darīt visu, lai visas trīs Baltijas valstis tiktu uzņemtas aliansē vienlaicīgi.

Kā jau minēju, viens miljons Amerikā nav nemaz tik liels skaits. Tāpēc mēs esam arī aktīvi Centrālās un Austrumeiropas koalīcijas locekļi, kas sastāv no 18 organizācijām un kurā ir pārstāvēti 22 miljoni Austrumeiropas izcelsmes amerikāņu. Tā kā neesmu īpaši pieticīgs, tad, dodoties runāt ar senatoriem vai administrāciju, es vienmēr saku, ka runāju 22 miljonu amerikāņu vārdā. Es arī gribētu šai sakarā pateikties Polijas – Amerikas Kongresam par pado-

mu, paraugu, materiāliem un atbalstu. Nevaru nepieminēt arī labi pazīstamu Polijas – Amerikas pretošanās cīņas dalībnieku, žurnālistu, patriotu Janu Novaku, kurš pat tagad 89. gadu vecumā vēl joprojām sniedz mums padomus un morālu atbalstu.

Kopš 1996. gada aktīvi aicinām Baltijas amerikāņus un to atbalstītājus ASV atbalstīt Baltijas valstis to virzībā uz NATO. Esam publicējuši rokasgrāmatu, kurai par pamatu ņemts veiksmīgais poļu modelis, detalizēti aprakstot, ko organizācijas un indivīdi kā amerikāņi var darīt pašos pamatos, lai atbalstītu Baltijas valstu iestāšanos NATO. Mēs izplatām tūkstošiem šo rokasgrāmatu. Esam izveidojuši ļoti vispusīgu NATO mājas lapu cilvēku informēšanai par NATO paplašināšanās nepieciešamību, un es domāju, ka redaktori (es šeit redzēju Roju Dauburu (Roj, piecelies!), visiem kandidātvalstu pārstāvjiem būtu viņš jāpazīst), un domāju, ka Rojs labprāt ar jums sadarbotos un ievietotu arī jūsu materiālu mājas lapā. Turpinot savu darbu pamatlīmenī, piecu štatu (Aiovas, Mičiganas, Ilinoisas, Delavēras un Minesotas) likumdošanā ir pieņemtas rezolūcijas Baltijas valstu atbalstam, lai iestātos NATO. Mēs darbojamies gandrīz katrā Eiropas Savienības valstī, lai tiktu pieņemtas papildus rezolūcijas. Pastāv aptuveni 1000 Baltijas nevalstisko organizāciju, un tās, kā jūs zināt, ir arī baznīcas, biedrības, grāmatu klubi, kultūras organizācijas, kas aktīvi piedalās pastāvīgās vēstulju rakstīšanas kampaņās mūsu senatoriem un administrācijai. Pēdējā gada laikā es dzīvoju Detroitā un esmu pavadījis vairāk kā simts dienas tiekoties ar Baltijas aktivistiem, un mēs atklājām, ka 29 Baltijas centri tiek saukti par tādām kā mūsu jūras kājiniekiem, kas vienā mirklī var bombardēt administrāciju un mūsu pārstāvjus ar atbalsta vēstulēm Baltijas valstu iekļaušanai NATO. Mēs katru dienu tiekamies ar administrāciju, amatpersonām un kongresa locekļiem.

Šajā konferencē es sajutu, ka samītā valda tāda kā eiforija, un arī Baltijas aktivistu starpā Amerikā brīžiem ir jūtama tāda gaisotne, itin kā iestāšanās NATO jau būtu pilnīgi viennozīmīga. Taču tā nav. Es personīgi uzskatu, un mēs uzskatām, ka Prāgā daudzas valstis tiks uzaicinātas iestāties NATO. Es arī zinu, ka kandidātvalstīm vēl ir daudz darāmā, lai tiktu izpildīts Rīcības plāns dalībai NATO (MAP), lai panāktu atbalstu no 19 dalībvalstīm, un būs arī paplašināšanās pretinieku provokācijas, kas Baltijas valstis un citas kandidātvalstis parādīs negatīvā gaismā ar pārspīlētiem apvainojumiem korupcijā un tā tālāk. Un es vēlreiz gribu citēt vienu no manām autoritātēm, amerikāņu filozofu un beisbolistu Jogi Barelu: ir jāatceras, ka “nekas nav beidzies, kamēr tas nav beidzies”, un es ceru, ka jūs to saprotat. Mūsu centieni patiešām ir tautas pamatmasas līmenī.

Mūsu pamatbāzi, mūsu organizācijas – Baltijas organizācijas mugurkaulu veido brīvprātīgo ziedojumi. Mūs tiešā veidā neatbalsta neviena Baltijas valsts vai ASV valdība. Mums sokas ļoti labi, jo mums ir kopīgi mērķi: Baltijas valstis NATO, vienota un brīva Eiropa. Noslēgumā vēlos izteikt savas organizācijas atbalstu pārējām kandidātvalstīm to centienos iestāties NATO. Paldies!

JAUTĀJUMU UN ATBILŽU DISKUSIJA

Vadītājs: Dr. Ronalds Asmuss, ASV Ārējo sakaru padomes vecākais līdzstrādnieks

- Mūsu rīcībā ir 35 minūtes diskusijai. Es gribētu aicināt izvērst diskusiju ne tikai mūsu diskusijas dalībnieku starpā, bet lai tajā piedalītos arī mūsu auditorija.

Un tagad es vēlētos sākt mūsu diskusiju. Pjērs Karlsons. Pjēr, lūdzu stādiešies priekšā!

Pirms NVO diskusijas

- **Pjērs Karlsons**. Esmu Dānijas Ārlietu institūta direktors.

Vakar Polijas prezidents uzņēmās iniciatīvu un teica, ka Viļņas procesam nevajadzētu apstāties Prāgā, bet tam būtu jāturpinās, rūpējoties par valstīm, kas atrodas jaunās robežšķirtnes otrajā pusē, jāpieliek pūles, lai integrētu šīs valstis transatlantiskajā un Eiropas telpā. Manuprāt, tā ir laba doma, un mums vajadzētu to apsvērt. Bet es vēlētos dzirdēt diskusijas dalībnieku viedokli šajā jautājumā, jo, protams, ir vieglāk kaut ko ierosināt nekā to īstenot dzīvē.

Sāksim ar Krieviju. Diemžēl diskusijas dalībnieku vidū nav krievu, bet auditorijā ir. Pirmais jautājums, protams, ir Krievijas nostāja attiecībā uz Kaļiņingradu. Pašlaik par Kaļiņingradu sacelta liela kņada nevis NATO paplašināšanās kontekstā, bet gan Eiropas Savienības paplašināšanās kontekstā. Palūkojoties tālāk uz austrumiem, redzam, ka tur ir arī tāda valsts kā Baltkrievija, par kuru mēs šad un tad mēdzam aizmirst. Kādas attiecības turpmāk mums veidot ar mūsu kaimiņu Baltkrieviju? Un tad ir vēl arī Ukraina, kas ir nozīmīga mums visiem, un vakar par Ukrainas integrēšanu tika teikts daudz skaistu vārdu. Bet kā lai to izdara, un kāds būtu mūsu mērķis? Vai mums uzaicināt Ukrainu iestāties NATO?

NVO foruma auditorija

Un visbeidzot, ir arī vēl mazās Kaukāza valstis; pašlaik daži no mūsu Baltijas draugiem ir izveidojuši sadarbību ar Gruziju, kuras ietvaros Gruzija pārņēma mūsu Baltijas draugu pozitīvo integrācijas pieredzi. Vai mums vajadzētu turpināt darbību šajā virzienā? Kādas ir diskusijas dalībnieku viedoklis šajā jautājumā? Kā Krievija uztver šādas idejas? Zālē ir arī daži amerikāņi - vai viņiem labāk patīktu to darīt neatkarīgi, vai viņi to vēlētos darīt kopā ar mums? Paldies.

R.A.

- Es atzīmēšu divus vai trīs jautājumus un uzdošu tos mūsu diskusijas dalībniekiem. Pjēr, vai jūs vēlaties savu jautājumu uzdot kādam konkrētam diskusijas dalībniekam, vai arī tas ir adresēts visiem?

P.K.

- Brīva izvēle.

R.A.

- Labi. Jānis Kažociņš, zāles aizmugurē.

Jānis Kažociņš

- Paldies, priekšsēdētāja kungs. Mani sauc **Jānis Kažociņš**, es esmu dienējošs Britu armijas virsnieks. Es vēlētos izteikt savus komentārus par NATO procedūrām, par kurām viens no diskusijas dalībniekiem runāja jau iepriekš. Militāristi visā visumā ir diezgan konservatīvi; es domāju, ka visi man piekritīs. Un ļoti bieži militāristus apsūdz, ka viņi vēl joprojām karo iepriekšējā karā, nevis karā, kurā viņi ir iesaistīti attiecīgajā brīdī. Un es vēlētos uzdot sekojošu jautājumu: vai tās procedūras, kas NATO tika izstrādātas lielam, iespējams globālam karam, kura sākums, iespējams, ir meklē-

jams Ziemeļvācijā, patiešām ir tās procedūras, kas mums tagad būtu nepieciešamas, lai cīnītos un stātos pretim 21. gadsimta izaicinājumiem? Es domāju, ka mums, eiropiešiem, pirmais solis, lai mēs virzītos uz NATO, kas ir ļoti svarīgi, ir saprast Savienoto Valstu neapmierinātību ar to, ka šeit Eiropā mums ir 2 miljoni bruņotu un formās tērptu vīru, bet tomēr mēs ar mokām spējam atrast nelielu daudzumu spēku, lai atrisinātu relatīvi nelielu problēmu, kā tas bija, piemēram, Kosovas gadījumā.

Pēdējo desmit gadu laikā rietumeiropieši mācījuši centrāleiropiešus un austrumeiropiešus, kā visu darīt pēc rietumeiropiešu parauga – dariet kā mēs un viss būs labi. Tā rezultātā mēs pakāpeniski attīstām vēl vienu mazu, bet perfekti veidotu bruņoto spēku komplektu. Un jautājums, ko es vēlētos uzdot ir sekojošs: kura no šīm divām grupām ir intelektuāli labāk sagatavota 21. gadsimta izaicinājumiem – Rietumeiropa, kur galvenās izmaiņas ir bruņoto spēku lieluma un mēroga samazināšana, vai grupa Centrālajā un

Austrumeiropā, kur notikusi ievērojama aizsardzības un drošības prasību pārskatīšana visplašākajā nozīmē, un kur tiek pieņemti sarežģīti lēmumi par prioritātēm un prasībām?

Un nobeigumā es gribētu piebilst, ka šeit ļoti svarīga ir NATO loma, jo, ja NATO dalībnieki vēlas būt militāri efektīvi, tad mazi, bet perfekti veidoti nacionālie bruņotie spēki nav veids, kā to panākt. Būs jāatsakās no zināmas militārās suverenitātes. To sagaidām no Centrālās un Austrumeiropas valstīm, bet no rietumvalstu viedokļa ir ļoti grūti saprast, kādēļ, piemēram, dažas nelielas NATO dalībvalstis tagad vēlas iegādāties jaunas virsskaņas reaktīvās lidmašīnas. Vai tas tiešām ir ļoti nepieciešams NATO, vai tas vienkārši ir hronisks resursu tērīšs? Latviešu tautas dzejnieks Rainis eposā par Lāčplēsi, latviešu tautas varoni, saka: "Pastāvēs, kas pārvērtīsies". Es domāju, ka arī NATO būtu tā jārikojas, un man šķiet, ka tieši NATO Rietumeiropas valstīm militārajā ziņā būs jāveic lielākās izmaiņas.

R.A.

- Paldies, Jāni. Manuprāt, šie ir divi lieliski jautājumi, un es domāju, ka ar tiem būtu pietiekami, lai varētu sākt diskusiju ar mūsu diskusijas dalībniekiem. Kamēr jūs, Jāni, runājat, es redzēju, ka vairāki diskusijas dalībnieki māja ar galvu. Tātad mums ir gan Pjēra jautājums par Kaļiņingradu, Baltkrieviju, Ukrainu un Kaukāzu, un Jāņa jautājums par to, vai mēs patiešām gatavojam sevi nākotnes militārajiem izaicinājumiem, un vai centrāleiropieši patiešām pārņem pareizo modeli. Šķiet, ka Fransuā vēlētos sākt, tādēļ pateikšu, ka es gribētu, lai pēc iespējas vairāk cilvēku varētu izteikties par šiem jautājumiem, bet visiem tas nebūt nav jādara, ja kāds nevēlas. Sāksim ar Fransuā.

Fransuā Heisburgs, Stratēģisko pētījumu fonda vadītājs, Francija

- Sākumā par Pjēra jautājumu. Krievija: šeit patiesībā ir divi aspekti. Pirmkārt, Kaļiņingrada, kuru jūs minējat, kur vienas valsts eksklāvs ir otras valsts anklāvs. Bet šis būtībā ir Eiropas Savienības kompetences jautājums. Šis ir tieši tas gadījums, kur lielu nozīmi iegūst Elisonas iepriekš teiktais, proti, kā kontrolēt nelegālu preču plūsmu, kā kontrolēt pārrobežu noziedzību.

Otrais aspekts attiecībā uz Krieviju ir: kas notiks ar Divdesmitnieka padomi? Vai nu Divdesmitnieka padome funkcionē kā nozīmīga institūcija visiem tās partneriem, kas tādā gadījumā būtībā kļūs par NAC bez līguma pilnvarām. Bet patiesībā tā apspriedis un tai vajadzētu apspriest jautājumus, ko ap-

sprīž NAC. Un tas vedina domāt par kādu plašāku jautājumu: kas notiks ar NATO? Es esmu viens no tiem, kas uzskata, ka nākotnē, ja Divdesmitnieka padome būs darboties spējīga, tad Krievijas dalība NATO vairs nebūs tikai fantāzija.

Attiecībā uz Ukrainu un citiem, manuprāt, mums ir diezgan vāji pretargumenti, ja tā varētu teikt, jo NATO politiskajā ziņā ir efektīvāka nekā EDSO, tātad nav iemesla, kādēļ valstis, kas atbilst šiem kritērijiem, nevarētu kļūt par NATO dalībvalstīm. Ukraina iespējams jau atrodas uz šīs robežas, Baltkrievija un Kaukāzs noteikti nē.

Par militāro jautājumu, es domāju, ka NATO patiesībā gan plānošanas, gan procedūru ziņā ir ievērojami attālinājusies no aukstā kara modeļa. Bet pat atzīstot, ka tas nav pietiekami, ir jānošķir plānošanas jautājums no procedūru jautājuma. Patiesībā ir īpaši labi, ja, piemēram, jūras kara flotes savā starpā var automātiski pārraidīt datus droši un efektīvi, neatkarīgi no tā, vai tās ir iesaistījušās aukstajā vai istajā karā, vai arī miera uzturēšanas operācijā. Indijas okeānā jūs - briti, mēs - francūži, mūsu itāļu draugi, vācu draugi - mēs visi darbojamies NATO 16. radiovilni. Mūsu amerikāņu draugiem, ja viņi ir, piemēram, no CINCPAC, no Klusā okeāna virspavēlniecības, nav 16. radiovilņa, tātad mēs nevaram viņiem datus pārraidīt. Un tas nav tādēļ, ka NATO ir tehnoloģiski zemāk attīstīta, bet vienkārši tādēļ, ka šī ASV bruņoto spēku daļa neveic tās pašas procedūras, kādas veic, teiksim, 6. Vidusjūras flote, kas ir ASV spēki, un pie tam vēl flote, kas izmanto augstas tehnoloģijas.

Vairumā gadījumu līdzīga situācija ir arī aeronautikas jomā. NATO nodrošina sakaru sistēmu, ko izmanto mūsu lidotāji; šodien mums ir 600 francūžu Kirgizstānā, mēs sadarbojamies ar mūsu amerikāņu draugiem, un dažreiz tas nav viegli, jo viņi neievēro NATO standartus un NATO procedūras, un NATO sistēmas. Šī nebūt nav kritika ne no amerikāņu, ne eiropiešu viedokļa par to, kam ir labāka sistēma. Jautājums ir: vai mums ir sistēmas, kas var sazināties viena ar otru? Un atbilde ir sekojoša: vairumā gadījumu – nav, un tas nav tikai tādēļ, ka eiropieši ir atpalikuši, tehnoloģiski zemāk attīstīti vārguļi. Šajā gadījumā tas tā nav, katrā ziņā ne attiecībā uz to, par ko es šobrīd runāju.

Tagad par to, kam vajadzētu kalpot par piemēru, pie kā vērsties: un šeit ir divas iespējas. Pirmkārt, resursi. Amerikāņi vēl joprojām pieprasa resursus, kas ir ļoti svarīgi, es piekřitu. Rietumeiropieši aizsardzībai tiešām tērē aptu-

veni 15 reizes vairāk nekā Centrālās un Austrumeiropas valstis. Ja viņi tērē 15 reižu vairāk, tad 1/15 daļa diez vai būs tas modelis, kam sekos citi. Tas ir, ja pieņem, ka kvantitātei piemīt sava veida kvalitāte. Runājot par kvalitāti, ir taisnība, ka daļa Rietumeiropas valstu nav uzsākušas vērienīgas militārās reformas, kuras jau veic briti, francūži, spāņi un holandieši. Un patiešām iedvesmu es meklētu drīzāk, teiksim, Zviedrijā, nevis Vācijā notiekošajos procesos.

Visbeidzot, vai Centrālās un Austrumeiropas valstis ir pilnībā izmantojušas militārās reformas iespēju, ņemot vērā pašreizējos apstākļus? Ja paveramies uz militāro spēku struktūrām Ungārijā, Polijā, Rumānijā, vai tās ievērojami atšķiras no tā, kādas tās bija aukstā kara laikā? Tās vairāk līdzinās vācu vai itāļu modelim, nekā, teiksim, britu modelim. Un es domāju, ka britu modelis ir labāks nekā, piemēram, vācu vai itāļu, tā kā britiem ir aizsardzības struktūra, kas ir pielāgota pēc 11. septembra diktētajām prasībām.

Kas attiecas uz pēdējo jautājumu - par kaujas lidmašīnām Centrālajā un Austrumeiropā, es pilnībā piekrītu. Ilgus savas dzīves gadus esmu darbojies aizsardzības industrijā, tādēļ es netiecos nevajadzīgi kritizēt šo jomu. Tas ir svarīgs un leģitīms business. Bet, ja nav nepieciešamības pilnībā modernizēt visu aprīkojumu, tad nevajag sākt iepirkt tās viseksklusīvākās un visdārgākās kaujas lidmašīnas, kamēr ir vēl tik daudz citu svarīgāku un daudz lētāku lietu, par kurām vajadzētu domāt. Tas ir padoms, ko pēdējo desmit gadu laikā esmu devis jau daudzkārt, un es ceru, ka tam tiks pievērsta uzmanība. Vērienīgi līgumi nozīmē plašas korupcijas iespējas, un tādēļ tiem arī tiek pievērsta pastiprināta uzmanība. Labāk izvēlieties noderīgākus, mazāk vērienīgus līgumus, kas var būt nav tik nozīmīgi, bet kuriem ir arī citi pozitīvie momenti, kas nav saistīti ar militāro sfēru.

R.A.

-Paldies, Fransuā. Tagad es došu vārdu Elisonai un Karlam, un tad dažiem no dalībniekiem.

Elisona Beilsa, Stokholmas Starptautiskā miera izpētes institūta vadītāja
Paldies. Es gribētu atzīmēt, ka visus šeit apspriestos jautājumus varētu daudz veiksmīgāk atrisināt, ja ES un NATO sadarbotos, vai vismaz strādātu saskaņoti. To nav grūti pierādīt: ja mēs vēlamies uzsākt militāro reformu un panākt labāku koordināciju, labāku savietojamību Rietumeiropā, kas tagad, protams, tiks paplašināta, kad Eiropas Savienībā tiks uzņemtas jaunas

dalībvalstis, ES rīcībā ir efektīvi instrumenti un politiskais spiediens, ko tā varētu pielietot. Un ir maz ticams, ka ES dalībvalstu sniegums būtu pat sliktāks, ja mums nebūtu skaidrs pamatmērķis, uz ko tiekties tuvākajos pāris gados. Es domāju, ka tā tas ir arī attiecībā uz jautājumu par kaimiņvalstīm. ES ir uzsākusi iekšēju dialogu par Ukrainas, Baltkrievijas, Moldovas izvirzīto problēmu iespējamajiem risinājumiem. Būtu labi, ja motīvi un risinājumi, pēc kuriem savā rīcībā šajos jautājumos vadās ES, būtu arī NATO darbības pamatā. Šīm abām institūcijām būtu jāstrādā kopā ar jaunajām robežvalstīm, lai panāktu mieru un stabilitāti no vienas puses, un no otras – veicinātu pārmaiņas, jo neviena no šīm valstīm nav absolūti nevainojama iekšējās pārvaldes un drošības ziņā, saglabājot stabilitāti, un tajā pat laikā cenšoties veicināt pārmaiņas, ko mēs ļoti veiksmīgi piepratām aukstā kara laikā, piemēram, EDSO darbības ietvaros. Un šim uzdevumam vajadzētu būt mums pa spēkam, ja dažādās rietumu institūcijas sadarbotos, apmainoties zināšanām un daloties pieredzē. Cik es zinu, nevienai no valstīm, kas gatavojas iestāties abās šajās institūcijās (un daudzas no tām, protams, iestāsies abās), nav vecās dumjās Rietumeiropas nostājas, saskaņā ar kuru dažas valstis bija vairāk noskaņotas par labu NATO un citas – par labu ES. Cik man zināms, visas jaunās dalībvalstis vēlas, lai abas institūcijas būtu spēcīgas un sadarbotos, un es ceru, ka tās mums palīdzēs pārvarēt dažus vēl palikušos šķēršļus ceļā uz pilnīgi racionālu NATO – ES sadarbību un saskaņotu rīcību. Paldies!

R.A.

Karls Bilts!

Karls Bilts, bijušais Zviedrijas premjerministrs
-Manuprāt, minētā Kaļiņingradas problēma ir galvenokārt ES kompetences jautājums un piekļūšanas jautājums, un tas, manuprāt, tiks atrisināts laika posmā līdz Kopenhāgenas ES Padomei.

Tomēr ir vēl daži militārie jautājumi, par kuriem būtu jārunā. Viens no tiem, protams, ir saistīts ar triju Baltijas valstu dalību NATO: kāda būs militārā virspavēlniecība Baltijas reģionā? Kāda būs Polijas, Dānijas, Vācijas centrālās struktūras loma, kas tagad ir izveidota Ščecinā? Un kādas iespējas pašlaik tiek piedāvātas ciešākai koordinācijai un sadarbībai ar Krievijas spēkiem, kas atrodas Kaļiņingradas anklāvā vai eksklāvā? Šiem jautājumiem būtu jāpievēršas un jāapspriež.

Attiecībā uz jautājumu, kuru jūs uzdevāt, vai Viļņas grupai būtu jāiesaistās

nākamo dalībvalstu sagatavošanā, lai tās varētu iestāties NATO. Es domāju, ka tas attiecas uz citām valstīm, starp citu, tām, kuras jūs minējāt. Bet jebkurā gadījumā - jā, es domāju, ka tas ir atbilstoši, kaut gan, ja mēs pievēršamies Ukrainas jautājumam, es domāju, ka mēs nonākam pie Krievijas jautājuma. Man grūti iedomāties, ka Ukraina varētu iestāties NATO, ja uzreiz nepaceltos jautājums arī par Krievijas dalību NATO. Tādēļ ir grūti tās atdalīt vienu no otras, un tā, protams, ir daudz plašāka diskusija, ja mēs pievēršamies arī Kaukāza jautājumam. Un šajā gadījumā runa ir par nopietnākām izmaiņām.

Klausoties Karlu Biltu

Jau daudz runāts par NATO militārajām procedūrām un militāro spēku reformu. No savas pieredzes varu teikt, ka strādājot ar NATO spēkiem dažādos Balkānu reģionos, kā arī ar ANO vai citiem spēkiem, esmu novērojis, ka tie, kā jau es teicu, ir lielā mērā līdzīgi. Mana pieredze rāda, ka armijas ir, un es runāju par mūsu armijām, ļoti konservatīvas institūcijas; tās izkaro pašas savus karus pašas savos atšķirīgos veidos. Ar to es domāju, ka jūs varat doties uz Bosniju vai Kosovu, un pārliecināties, ka vācu armija rikojas pa savam, zviedru armija rikojas pa savam, un ASV armija – pa savam, un angļu armija – pa savam. Pastāv tradīcijas; un taktiskā savietojamība darbojas tikai līdz zināmai robežai. Fransuā uzsvēra dažus

ierobežojumus šajā sakarā, bet operatīvā savietojamība nav tik labi attīstīta, kā, manuprāt, daudziem šķiet. Un tas ir saistīts ar pagātnes tradīcijām. Ja mēs atgriezīamies pie vecā NATO, tas pat nebija viens integrēts veselums. Tās bija atsevišķas nacionālās vienības, ar dažiem izņēmumiem, kurām it kā vajadzēja piedalīties lielajā kaujā centrālajā frontē. Un tikai pateicoties Balkānu pieredzei armijas ir sākušas sadarboties, bet tām vēl ejams tāls ceļš. Un tas ir apsveicami, ka tās var viena no otras mācīties.

Skaidrs, ka reforma, kas mums, eiropiešiem, ir nepieciešama, ir labāki, spējīgāki, un skaitliskā ziņā lielāki militārie spēki, ko mēs varētu piedāvāt starptautiskām vajadzībām. Mums ir jāatrodas līdzās Amerikai. Bet mums ir arī jāpasaka amerikāņiem, ka viņiem ir nepieciešami vairāk tādu spēku, kas spējīgi uz mazliet agresīvākām miera uzturēšanas operācijām, kādas mums ir nepieciešamas, piemēram, Balkānos. Mums nav vajadzīga robežšķirtne pāri Atlantijas okeānam, kur amerikāņi karu un mēs uzraugām mieru. Šāda sistēma nebūs dzīvotspējīga, ne militārā, nedz arī politiskā ziņā. Šeit jāuzdod jautājums, kādēļ mēs nevaram spēkus apvienot, mēs eiropieši, lai palīdzētu Kosovai? Mēs varam. Es gribētu teikt, ka Kosova nav militārs izaicinājums; Kosova ir politisks izaicinājums. Un, ja uz sauszemes darbotos tikai Eiropas spēki, kas taktiski būtu pilnīgi iespējams, politiskais izaicinājums būtu daudz spēcīgāks, kā mēs par to varējām pārliecināties Bosnijas kara sākumposmā. Arī šī iemesla dēļ mums ir vajadzīga stiprāka sadarbība, ja runājam par starptautisko militāro spēku piesaisti, šo spēku spējām un miera uzturēšanas pasākumiem abās Atlantijas okeāna pusēs, dalīties pienākumus darbības vietā, jo tas nozīmē arī dalīt politisko atbildību par politiskajiem risinājumiem, kas ir nepieciešami šajās konkrētajās situācijās. Pasaulē nav daudz tādu problēmu, kuras var atrisināt tikai militārā ceļā, lai panāktu politisko risinājumu, un tā tam būtu jābūt abās Atlantijas okeāna pusēs.

R.A.

- Paldies, Karl. Broņislavs vēlējās isumā pievērsties Pjēra jautājumam par Kvasņevska piedāvājumu attiecībā uz Ukrainu, kas izskanēja vakar.

Broņislavs Geremeks, bijušais Polijas ārlietu ministrs

- Lielais atbalsts vakar paustajai Kvasņevska kunga idejai ir atstājis uz mani lielu iespaidu. Es domāju, ka ir ļoti svarīgi saskatīt, kā Viļņas grupa var sadarboties ar Višegradas grupu. Manuprāt, tas pirmām kārtām skars pielāgošanos NATO prasībām, arī militārajām spējām. Mums, pirmajām trim NATO dalībvalstīm, ir zināma pieredze šajā jomā.

Tas var būt arī politiskais dialogs. Es uzskatu, ka šajā politiskajā dialogā būtu jāiekļauj jau minētie jautājumi – Kaļiņingradas anklāvs, Baltkrievija, Ukraina, bet, pirmām kārtām, manuprāt, tas būs triju Baltijas valstu un Ukrainas dialogs.

Mums jāattīsta Eiropas Savienības un NATO austrumu politika. Un šajā sakarībā es vēlētos pakavēties pie diviem punktiem. Pirmkārt, es neredzu iemeslu, kādēļ NATO dalības jautājumu būtu jāsaista ar Krievijas dalību

aliansē. Es neredzu iemeslu, kādēļ mums būtu jāaplūko šos jautājumus kā savstarpēji saistītus. Manuprāt, Krievijai būtu labāk aplūkot Ukrainas jautājumu līdztekus jautājumam par Krievijas vēlēšanos iestāties NATO. Ukraina ir izteikusi vēlēšanos iestāties NATO, Krievija - nav. Tādēļ es nedomāju, ka būtu jāsaskata šī saikne.

B.Geremeks komentē Kaļiņingradas jautājumu

Un visbeidzot, Kaļiņingradas anklāvs: es uzskatu, ka mums jāsaskata, cik dramatisks šis jautājums ir. Šāds anklāvs ir kaut kas nenormāls; mēs to zinām, arī no vēsturiskās pieredzes, cik sarežģīta ir šī problēma. Bet mēs spēsim atrisināt šo problēmu. Ziemeļatlantijas Padome Kaļiņingradas anklāva jautājumam piegāja ļoti konstruktīvi, ko nevarētu teikt par Eiropas Savienību. Sākumā no Eiropas Savienības puses attiecībā uz Kaļiņingradu izvērtās diskusijas starp Eiropas Komisiju un Krievijas valdību, nekonsultējoties ar tādām valstīm kā Polija, Lietuva, kas ir īpaši ieinteresētas šajā jautājumā. Un dziļi iespaidu uz mani atstāja skaidrais ES sniegtais paziņojums attiecībā uz Kaļiņingradas anklāvu pagājušajā mēnesī: tā ieteica ņemt vērā, ka tas ir jautājums, uz kuru būtu jāattiecinā Šengenas līgums. Bet mums būtu arī jāsaprot, ka šajā gadījumā nepieciešama īpaša pieeja. Cilvēkiem nevajadzētu ciest šo divu - NATO un ES - paplašināšanos rezultātā. Un šeit es domāju cilvēkus Kaļiņingradas anklāvā. Tāpēc mums būtu jārod kāds jauns risinājums. Mums jāmeģina atrisināt šī problēma politiskā līmenī.

R.A.

- Paldies. Es gribētu atkal pievērsties zālei, mums atlikušas vēl aptuveni desmit minūtes, un es vēlētos dzirdēt tikpat daudz jautājumu. Vispirms vārds šim kungam.

Igors Ļeščukovs, Starptautisko lietu institūta direktors, Sanktpēterburga, Krievija - Man šķiet, es esmu vienīgais krievu dalībnieks, un tas liek man justies mazliet neērti. Īsumā par Kaļiņingradu, un daži komentāri par samita centrālo jautājumu, par kuriem arī es vēlētos dzirdēt diskusijas dalībnieku viedokli.

Igors Ļeščukovs

Par Kaļiņingradu: man šķiet, ka redzētais un dzirdētais bija jau sagaidāma praktiskas dabas jautājuma politizēšana, ko bija iecerēts atrisināt profesionāļu, ekspertu, birokrātu, utt. lokā. Un, manuprāt, mēs būsim liecinieki tam, kā šo politisko apsvērumu rezultātā cieš vienkāršie cilvēki. Apsvērumu, vairumam no kuriem nav pilnīgi nekāda sakara ar Kaļiņingradu kā tādu. Redzēsim, kā šī problēma tiks risināta. Es optimistiski ceru, ka tas notiks. Bet tas raida mums jaunu brīdinājuma signālu par ierobežojumiem, kas valda pasaulē, kurā mēs dzīvojam. Mēs bijām liecinieki vietējai reakcijai uz Ziemas olimpiskajām spēlēm Krievijā; tagad mēs redzam, kāda ir reakcija attiecībā uz Kaļiņingradu. Mums ir jāseko līdz, kas notiks tālāk.

Šī samita diskusijās par jauno NATO, kā jūs redzat, krievu nav vispār, un tas liecina par kādu patīkamu faktu - ka pēc lielā trokšņa, ko sacēla Krievijas puse attiecībā uz NATO paplašināšanos, ziņa, ka šī paplašināšanās neapdraud Krievijas drošību, beidzot sasniedza Maskavu, un Krievijai acimredzot nav izstrādātas politikas šajā jautājumā. Un tā kā nav politikas, nav arī komentāru. Tā kā nav komentāru, nav arī apmeklējuma. Šo attieksmi varētu uzskatīt par nekonstruktīvu.

Bet ir arī iemesls pievērsties jautājumu prioritātei un reālistiskam notiekošā novērtējumam, jo no akadēmiskā viedokļa NATO savā vēsturē parādījusi milzīgu sapratnes inertumu reaģējot uz izaicinājumiem. Tātad vēsturiski mums nepieciešams Eiropā attīstīt spēju reaģēt uz, tā sakot, attīstības gaitu. Tā jau bija jauna vide, kas prasīja kodolspēku. Kad kodolspēks bija attīstīts,

nāca atskārsmē, ka tās nevar mums palīdzēt pret tādiem draudiem kā Kubas krīze. Tātad šodienas situācijā, kad mēs gatavojamies NATO paplašināšanai: vai tā tiešām ir prioritāte? Jo viss ir lielākā vai mazākā mērā atrisināts; visi zina, kādi ir politiskie lēmumi; mēs zinām, kādas ir valstu pozīcijas, kur tām jābūt, un pēc būtības šī paplašināšanās tikai kodificēs to, kas jau līdz šim ir ticis atrisināts.

NVO diskusijas dalībnieki

Ja šī diskusija būtu notikusi 1994. – 1995. gadā, viss būtu pilnīgi savādāk. Es domāju, ja šī būtu diskusija par Ukrainas dalību – tas būtu ļoti svarīgs politisks jautājums, jo Ukrainas puse vēl nav pieņēmusi politisko lēmumu. Ukrainas izvēle vēl nav definēta. Krievijai tas būtu ļoti svarīgs jautājums. Bet es nezinu, vai tas tiešām ir tik ļoti svarīgs jautājums valstīm, kas atrodas ap Krieviju, ap Viļņas grupu, vai tas tiešām ir nozīmīgs jautājums NATO kā aliansei? Paldies.

R.A.

- Liels paldies. Kungs tur tālāk, lūdzu stādieties priekšā tiem, kas varbūt jūs nepazīst.

- **Džordžs Švābs**, ASV Nacionālās ārpolitikas komitejas prezidents. Paldies, priekšsēdētāja kungs, ka devāt man vārdu! Es vēlētos apskatīt jautājumu, par kuru jau runāja vācu kolēģis, kā arī dāma no visu runātāju vidus. Tas ir būtisks jautājums, un varbūt nav tieši saistīts ar mūsu diskusijas tēmu, un, proti, ir kāds aspekts, kas tiek aizmirsts, acīmredzams aspekts, kas tiek

aizmirsts, un tas ir Savienoto Valstu nozīme Eiropas drošības un labklājības kontekstā. Amerikā arvien padziļinās uzticības krīze mūsu draugiem un sabiedrotajiem, un tas būtu jāņem vērā: Savienotās Valstis tiek nopeltas ES, kur Savienotās Valstis tika apspriestas diskusijās pirms Otavas līguma, un tas ir ticis darīts tādā mērā, ka dažreiz, ASV Ārpolitikas komitejā, runājot par mūsu Eiropas draugiem un sabiedrotajiem, mēs laiku pa laikam sakām: labi, aizmirstiet eiropiešus! Tas ir ļoti nopietns jautājums; es vēlētos vērst jūsu uzmanību uz šo faktu, lai tas tiktu ņemts vērā diskusijās par transatlantiskajām attiecībām. Liels paldies!

Džordžs Švābs

R.A.

- Paldies. Es uzklusišu vienu vai divus plašākus jautājumus, bet burtiski 30 sekundes vēstniekam Stoičesku, tad Grigorijs Krupņikovs, un tad atgriezīsimies pie mūsu diskusijas dalībniekiem, bet pēc tam, diemžēl, laikam būs jābeidz.

Kalevs Stoičesku, Igaunijas Atlantijas līguma asociācijas priekšsēdētājs

-Paldies, Ron. Es esmu Kalevs Stoičesku. Esmu Igaunijas Atlantijas līguma asociācijas priekšsēdētājs. Es gribētu atsaukties uz diviem mūsu kaimiņiem šeit, kas ir īpaši svarīgi manai valstij, Somiju un Zviedriju. Un tā kā abas šajā samītā pārstāv aizsardzības ministri, tas ir jo īpaši svarīgi un nozīmīgi. Un tā kā diskusijas dalībnieku vidū ir arī bijušais Zviedrijas premjerministrs, es vēlētos viņam pajautāt, ar kādām pārdomām viņš dosies mājās no šī foruma, un varbūt dažos vārdos pastāstīt, kā šīs norises varētu ietekmēt viņa valsti? Paldies.

R.A.

- Griša, ļoti ātri, pēc minūtes mums jābeidz, bet es gribētu dot Jums iespēju izteikties.

Grigorijs Krupņikovs, Latvijas Ebreju kopienas līdzpriekšsēdētājs

- Paldies, Ron. Vispirms es vēlētos pateikties vienīgajam paneldiskusijas dalībniekam, kura valsts nekandidē uz NATO, Karlam Bilta kungam, par

Grigorijs Krupņikovs

skaidrajiem, konstruktīvajiem un ekspresīvajiem komentāriem par NATO tagadni, nākotni, plusiem un mīnusiem un nākotnes problēmām. Un tad vēl ļoti īsi gribētu komentēt Heisburga kunga izteikumu par NATO kā EDSO formas tērpā. Es tam nepiekrītu, vai arī varētu nostādīt to kā otru galējību: NATO ir ne tikai EDSO formas tērpā, tad jau NATO ir EDSO ar dažiem darbiniekiem formas tērpā, un tad patiesībā tajā varētu iestāties Ukraina, Krievija un visi, kas vien to vēlas. Atrodoties šeit Latvijā, šajā konferencē, es pievienojos Karla Bilta

teiktajam un domāju, ka NATO funkcijās ietilpst aizsardzība, kārtības un miera uzturēšana, kas pilnībā neatbilst EDSO misijai. Un tādēļ, runājot par Ukrainas, Gruzijas vai Moldovas iestāšanos NATO, Ukraina nemaz nav tam tuvu.

Un vēl kāds komentārs: es nedomāju, ka, ja Ukraina sasniegs vajadzīgo gatavības pakāpi dalībai NATO un tā nolemtu to darīt, mums būtu vajadzīga Krievijas piekrišana, jo tad tā būtu tāda pat situācija, kādu to pirms vairākiem gadiem daudz Rietumeiropā redzēja attiecībā uz Baltiju – ko teiktu Krievija, ja Baltijas valstis iestātos NATO? Es nedomāju, ka tāda situācija, kad Eiropā ir kāda valsts, kurai ir tiešas vai netiešas veto tiesības pār jebkuru citu valsti, kas iestājas NATO, ir pieņemama. Paldies!

R.A.

- Paldies, Griša. Diemžēl mūsu laiks ir iztecējis, ja kāds no diskusijas dalībniekiem jūt akūtu nepieciešamību izteikties 20 sekundēs, lūdzu. Es nezinu, varbūt tu, Karl, un tie, kas vēlētos apspriest tēmu par Zviedrijas iestāšanos vai neiestāšanos NATO, varētu izteikties kafijas pauzē. Bet atļaujiet man palūkoties vai kāds ... Markuss, ļoti īsi.

Markuss Mekels, Bundestāga deputāts

- Es domāju, ka es jums varu piekrist, ka Amerikā pastāv šāds viedoklis. Bet es domāju, ka tas ir bīstams pavērsiens abām pusēm. Es jums varētu piekrist, ka, piemēram, mēs vācieši neesam darījuši pietiekami daudz drošības jomā. Man jums jāpiekrīt, ka tā nav tikai budžeta problēma, bet arī reformas problēma. Mums šajā sfērā ir problēmas, un mums vajadzētu rīkoties aktīvāk. Tomēr mēs pēdējo gadu laikā esam daudz darījuši, īpaši lai

izmainītu Vācijas iedzīvotāju domāšanu, jo mums tas ir jādara, tā ir mūsu atbildība. Tas ir mainījies daudz no lietām, kas mums vēl nākotnē jāpaveic. Šajā jautājumā es esmu ar jums vienisprātis. Bet es domāju, ka attiecībā uz saikni starp Eiropu un Savienotajām Valstīm, ir ļoti bīstami nenovērtēt NATO lomu. Un bez tam es domāju, ka mums ir nepieciešami arī citi sadarbības veidi starp Eiropu un ASV. Tas neattiecas tikai uz tirdzniecības jautājumiem; ir vēl arī citas lietas. Mums jāuzlabo kontakti, ja mēs runājam par tā saukto iekšējās drošības jautājumu, kas nav NATO jautājums. Taču mums tas ir jārisina, jo mums ir jāuzlabo globālā drošība. Cīņa ar terorismu nav tikai militāras dabas jautājums. Es domāju, ka tas ir jautājums par to, kā tiek organizēti finansu, politiskie un citi resursi. Un mums pie šiem aspektiem jāpiestrādā, jo es esmu pārliecināts, ka vienas pašas Savienotās Valstis nevar izdarīt neko. Ja, pārņemot šos uzskatus, mēs sarausim mūsu saites, tad tas būs bīstami mums visiem. Visbeidzot, mums ir jāskatās atšķirība starp aliansi un pretterorisma koalīciju. Es domāju, ka būtu svarīgi saskatīt atšķirību starp šīm divām lietām, lai varētu uzlabot aliansi. Liels paldies!

R.A.

- Paldies, Markuss. Pēdējais komentārs no Fransuā puses, un tad mums diskusija jābeidz.

Fransuā Heisburgs, Stratēģisko pētījumu fonda vadītājs, Francija

- Amerikāņu uzticības krīze eiropiešiem: diemžēl tā ir abpusēja. Arī šajā okeāna pusē virsroku gūst šādi uzskati. Un viens no iemesliem, kādēļ tas tā

NATO – šīs diskusijas atslēgvārdi

ir: Eiropas Savienībā un Amerikā valda atšķirīgi uzskati par to, kas ir unilaterālisms un multilaterālisms. Multilaterālisms, ko atzīst NATO, nav vārguļa darba rīks, kā daži amerikāņu analītiķi vēlētos, lai mēs domātu; NATO ir spēcīga, enerģiska, multilaterāla institūcija, un tā ir viena no institūcijām, kas varētu palīdzēt pārvarēt šo uzticības krīzi. Paldies!

R.A.

- Paldies, Fransuā. Es vēlētos pateikties visiem runātājiem par piedalīšanos šodienas diskusijā. Paldies publikai par jūsu jautājumiem. Tagad kafijas pauze līdz 10:30. Liels paldies!

DR. ZBIGŅEVA BŽEZINSKA, ASV PREZIDENTA KĀRTERA BIJUŠĀ PADOMNIEKA NACIONĀLĀS DROŠĪBAS JAUTĀJUMOS, RUNA, ATKLĀJOT RĪGAS SAMITA OTRO SESIJU

Dr. Zbignevs Bžezinskis

Augsti godātie viesi, dāmas un kungi! Iesākumā gribu pateikties Broņislavam Geremekam par ļoti laipnajiem vārdiem. Viena lieta ir būt brīvības balsij tad, kad valda brīvība, bet pavisam cita lieta ir būt brīvības balsij apspiestības un represiju apstākļos. Broņislavs Geremeks bija brīvības balss laikā, kad brīvība tika apspiesta. Tas prasa drosmi, un par to mēs viņu apbrīnojam. Es katrā ziņā izsaku savu apbrīnu Broņislavam Geremekam un paldies viņam par laipnajiem vārdiem.

Šodien mēs tiekamies NATO lielākās paplašināšanās priekšvakarā. Nebūdam oficiāla amatpersona, es varu runāt brīvi un izteikt savas prognozes. Es paredzu, ka gandrīz noteikti NATO tiks uzņemtas ne mazāk kā četras valstis, ļoti iespējams ne mazāk kā piecas, diezgan iespējams ne mazāk kā septiņas. Es personīgi ceru, ka ne mazāk kā septiņas. Lai arī kāds nebūtu šis skaitlis, mēs esam vēsturiska triumfa priekšvakarā, vēsturiskā taisnīguma brīdis, pēdējo Staļina-Hitlera pakta palieku nolīdzināšanas brīdis ir pienācis. Īpaši saistoša ir šī pakta pieminēšana šeit, Baltijas republikās.

Mani vakar patīkami pārsteidza divas uzrunas, kuras, manuprāt, parādīja, cik liela vienprātība pastāv eiroatlantiskajā sabiedrībā attiecībā uz Hitlera-Staļina pakta vēsturiskā netaisnīguma pēdējo palieku likvidēšanu. Viena no uzrunām bija Somijas aizsardzības ministra runa, un, ja es nebūtu uzmanīgi klausījies ievadvārdos, es varētu zvērēt, ka dzirdu runājam NATO dalībvalsts pārstāvi, un tas mani priecēja. Otrkārt, man bija liels prieks dzirdēt Apvienotās Karalistes premjerministru tik sirsnīgi runājam par paredzamo NATO paplašināšanu, iekļaujot tajā Baltijas valstis. Jo, runājot pavisam atklāti, vēl pavisam nesen briti bija paši skeptiskākie attiecībā uz Baltijas republiku uzņemšanas vēlamību. Tas arī atspoguļo pieaugošo vienprātību, un tas ir apsveicami.

NATO paplašināšanai drīz vien pieskaņosies Eiropas Savienības paplašināšanās, un tad paplašināto eiroatlantisko sabiedrību stiprinās arī paplašinātā Eiropa. Šie abi notikumi kopā ievērojami izmainīs pasauli. Tas būs

noslēgums ieilgušajam Eiropas pilsoņu karam, kas pagājušā gadsimta laikā gandrīz iznīcināja Eiropu. Šajā kontekstā der atcerēties, ka NATO bija viens no galvenajiem instrumentiem, kas no jauna izveidoja drošu Eiropu, kas globālā mērogā iegūst arvien lielāku nozīmi. Tādējādi nākošā paplašināšanās ir NATO triumfs un arī tās pārmaiņu pazīme. No politiski savstarpēji atkarīgas un militāri integrētas savienības Eiropas aizsargāšanai pret zināmu ienaidnieku NATO kļūst par politiski savstarpēji atkarīgu un militāri integrētu aliansi, kas gādā par drošību pasaules stratēģiski centrālajā reģionā - reģionā, kas joprojām paplašinās. Šis triumfs un no tā izrietošās pārmaiņas arī palīdz izcelt NATO izšķirošo un nepārtraukto uzdevumu. Manuprāt, šis uzdevums ir turpināt stiprināt eiroatlantiskās drošības saturu un apjomu. Eiroatlantiskās drošības saturu un apjomu gan Eiropā, gan Balkānos, kur joprojām daudz kas vēl darāms. Šis uzdevums ir arī attīstīt Amerikas un Eiropas papildus militārās spējas kopīgai darbībai Eiropā, kā arī nomaļos, bet tajā pašā laikā Eiropai stratēģiski svarīgos rajonos. Šis ir svarīgākais uzdevums, un to nevajadzētu ne mainīt, ne arī mazināt tā nozīmi. Ir laiks domāt par nākotni, jo starptautiskajās lietās katrs jauns triumfs rada jaunus izaicinājumus, un NATO kontekstā es saskatu četrus galvenos izaicinājumus.

Pirmkārt, nākošai paplašināšanās kārtai, tāpat kā iepriekšējai, ir jābūt patiesi sekmīgai. Tas nozīmē, ka ir ārkārtīgi svarīgi, lai jaunie dalībnieki pilnībā izpildītu savas saistības. Šīs saistības ir zināmā mērā apgrūtinātas, bet to izpilde ir absolūti nepieciešama gan pirms, gan pēc iestāšanās. To rāda arī triju pēdējo jauno kandidātvalstu pieredze. Es gribētu būt pilnīgi atklāts. Lēmuma par jauno dalībvalstu - septiņu vai vienalga cik tās būs - uzņemšanu ratifikācija ASV Kongresā būs grūtāka nekā iepriekšējā reizē. Pagājušajā reizē galvenās debātes bija par pievienošanos. Šoreiz ratificēšanas procesā ASV Kongresā būs nopietnas debātes par sniegumu. Detalizētāk tiks izpētīts tas, cik lielā mērā jaunās dalībvalstis spēj nodrošināt atbilstību dalības kritērijiem un demonstrēt savu sniegumu. Tā būs liela pārbaude, un tas ir liels izaicinājums mums visiem, bet it īpaši jaunajām dalībvalstīm.

Otrkārt, tā kā apvienotu un brīvu Eiropu nav iespējams nodalīt ar taisnu līniju no Helsinku līča līdz Bosfora jūras šaurumam, NATO tās jaunajā sastāvā ir jāparāda patiesa stratēģiska ieinteresētība valstīs uz austrumiem no šīs līnijas, kas cer reiz kļūt par NATO dalībvalstīm. Ukraina jau tika pieminēta šajā kontekstā un ļaujiet man vienkārši atkārtot manu seno pārliecību, ka Ukrainas centienus virzīt uz dalību NATO ir jāatbalsta. Tai ir jāpalīdz, un tā nedrīkst atpaukt. Šī gada novembrī Prāgā notiks NATO-Ukrainas galotņu tikšanās, un es domāju, ka tā būs piemērota izdevība ierosināt Ukrainas dalības rīcības

plānu, tā lai Ukraina varētu uzsākt šo ceļu uz eventuālu līdzdalību Aliansē. Kā vienai no lielākajām Eiropas valstīm Ukrainai ir tiesības pašai pieņemt neatkarīgu lēmumu par savu iespējamo dalību. Un Aliansei, kurā apvienojušās brīvas valstis pēc pašu brīvas izvēles, arī ir līdzvērtīgas tiesības pieņemt savu lēmumu attiecībā uz Ukrainas ieinteresētību kļūt par dalībvalsti.

Sekojošajai līnijai no Helsinku līča līdz Bosfora šaurumam uz leju, tas pats attiecas uz vēl vienu reģionu, kurš arvien vairāk lūkojas virzienā uz eiroatlantisko sabiedrību, uz NATO. Es runāju par Kaukāzu, kas tagad ir neatkarīga valstis. Jāatceras, ka pirms diviem gadiem Turcija ierosināja Stabilitātes paktu ar Kaukāzu, kas zināmā mērā tika veidots pēc Balkānu Stabilitātes pakta parauga. Šo ideju ir nepieciešams tālāk izpētīt, nopietni pārbaudīt un tad attīstīt. Tas nebūt nenozīmē, ka valstu uzņemšana pēc Prāgas notiks ātrā solī. Jebkurā gadījumā, es domāju, ka mēs saprotam, ka būs nepieciešams ilgstošs sagatavošanās process, kas, iespējams, būs ievērojami garāks nekā pirmajā vai otrajā lielās uzņemšanas kārtā. Neraugoties uz to, šo procesu ir jāvirza uz priekšu. Otrā paplašināšanās nedrīkst iesaldēt stratēģisko līniju. Tā nedrīkst būt pēdējā paplašināšanās. Ja tā būtu pēdējā, tā vienā acumirkli izveidotu jaunu nestabilitātes zonu uz austrumiem no šīs līnijas. Tieši tāpēc mūsu rokās šobrīd ir stratēģisks un vēsturisks process, kuru nepieciešams vadīt un ar pilnu apziņu tam sekot.

Trešais būtiskākais izaicinājums mums, Ziemeļatlantiskās savienības dalībniekiem, NATO dalībniekiem, ir tas, ka jaunās attiecības ar Krieviju ir jāizvērs arī tajā gadījumā, ja Krievija neizvēlas kļūt ne par NATO, ne Eiropas Savienības dalībvalsti. Arī tas ir šis valsts neatkarīgs lēmums. Šobrīd gan nešķiet, ka Krievija varētu izlemt par labu dalībai, vismaz tuvākā nākotnē nē. Tam noteikti ir pamatoti un objektīvi iemesli, un tas nebūt nav kaut kādu antagonisma palieku dēļ. Jebkurā gadījumā šis lēmums laika gaitā var arī mainīties. Bet pagaidām daudz kas būs atkarīgs no tā, vai jaunā NATO-Krievijas Padome spēs pārvarēt Krievijas birokrātijas un Krievijas militāristu tradicionālo naidīgumu, lai veidotu patiesi divvirzienu NATO-Krievijas attiecības. Iepriekšējā padome netika atbilstoši izmantota. Jaunā padome paver lielākas iespējas un nodrošina arī augstāku statusu patiesai divvirzienu sadarbībai. Es domāju, ka tam visam būs savas priekšrocības. Atliek cerēt, ka Krievija, tuvinoties Eiropai, pati sniegs lielāku ieguldījumu to jautājumu risināšanā uz Eiropas skatuves, kas arvien vairāk neatbilst demokrātijas un likumīguma standartiem. Ar to es domāju anomālo situāciju Baltkrievijā, kas ir ārkārtējs izņēmums Eiropas politikajā būtībā, un arī traģēdiju Čečenijā, kurai nepieciešams konstruktīvs politisks risinājums.

Tomēr no ciešākas sadarbības starp NATO un Krieviju nevajadzētu baidīties. Īpaši no Centrālās Eiropas es esmu dzirdējis satraukuma pilnus viedokļus attiecībā uz NATO-Krievijas Padomi un NATO-Krievijas jaunajām sadarbības iespējām. Domāju, ka šīs bažas ir pārspīlētas. Tās varbūt ir aizdomu un nemiera paliekas, kas ir saprotami, bet tām vairs nav pamatojuma. Patiešām, esmu dzirdējis pat galējus viedokļus, ka šāda sadarbība grauj NATO, ka tā kaut kādā veidā ir NATO neveiksme, bet Krievijai - panākums. Tas man liek uzdot sev jautājumu, kā šādā veidā domājoši cilvēki izvērtētu pilnīgi hipotētisku situāciju - pretstatu realitātei? Pieņemsim, ka NATO ir sabrukusi. Pieņemsim, ka Rietumi ir zaudējuši Aukstajā karā. Pieņemsim, ka Amerikas Savienotās Valstis lūdz tām piešķirt Varšavas pakta asociētās locekles statusu. Vai kāds domātu, ka tas ir Amerikas diplomātijas sasniegums un drauds Varšavas paktam?

Domāju, ka mēs dzīvojam konstruktīvas pielāgošanās laikmetā, un sadarbība ar Krieviju ir divvirzienu ceļš. Krievijai patiešām būs sava loma kopējos sadarbības centienos ar NATO. Bet tas ir abpusējs process. Manu uzmanību piesaistīja nesen parakstītā deklarācija starp Amerikas Savienotajām Valstīm un Krieviju, to parakstīja prezidents Putins un prezidents Bušs. Deklarācijā aplūkotas abu valstu stratēģiskās attiecības. Dokumentā ir vairāki izcili formulējumi, kuri plašākai sabiedrībai palikuši nepamanīti un kuri apliecina manis teikto. Atļaujiet man nolasīt pārīs teikumus:

Centrālāzijā un Dienvidkaukāzā Amerikas Savienotās Valstis un Krievija atzīst savas kopējās intereses stabilitātes, suverenitātes un visu Dienvidkaukāza un Centrālāzijas reģiona valstu teritoriālās integritātes veicināšanā.

Vēl viens citāts no deklarācijas:

Amerikas Savienotās Valstis un Krievija strādās kopā ar Gruzijas valdību, lai stiprinātu tās drošību, stabilitāti un integritāti (un tā tālāk).

Šie ir svarīgi paziņojumi. Tie ir svarīgi formulējumi, kas atzīst Amerikas Savienoto Valstu klātbūtni reģionā, ko kādreiz uzskatīja par tikai vienas konkrētas valsts "tuvajām ārzemēm". Šie paziņojumi liecina par to, cik lielā mērā NATO un Krievijas sadarbībai ir divpusējs raksturs, kas transformē paplašinātas Eiropas un savā ziņā pat Eirāzijas ģeopolitisko karti.

Ceturtais izaicinājums, ar ko mums nākas saskarties Eiropai pakāpeniski apvienojoties, ir tas, ka NATO rodas nepieciešamība attīstīt jaunas spējas

kopīgu uzdevumu veikšanai, kas atspoguļo Amerikas un Eiropas kopējās globālās intereses. Globālās intereses! Strādājot kopīgi, ir iespējams samazināt spēju, īpaši militāro spēju, plaisu, kas ir pavērusies starp Ameriku un Eiropu un izraisa politisku satraukumu. Sevišķi cīņa pret terorismu ir tā, kas nosaka NATO ātrās reaģēšanas vienību jaunas specializācijas un elastīguma nepieciešamību, pamatojoties uz arvien pieaugošo pārliecību Atlantijas okeāna abos krastos, ka terorisma un ieroču izplatīšanas apvienojums ir sarežģīts izaicinājums. Atbildes reakcija uz šo izaicinājumu nevar būt tikai militāra. Tāpat atbildes reakciju nevar diktēt vienas puses noteikta draudu definīcija. Ir nepieciešama sadarbība, kā arī kopīga lēmumu pieņemšana. Šim izaicinājumam, ja to veiksmīgi atrisina, nevajadzētu padziļināt atšķirības Atlantijas okeāna abos krastos, bet gan vajadzētu veicināt transatlantisko sadarbību, kas vairāk balstīta uz kopīgu darbību un kopīgu lēmumu pieņemšanu, un kopīgu draudu definējumu. No tā, kāda ir draudu definīcija, ir atkarīga reakcija uz tiem.

Pavisam netālā nākotnē paredzamas jaunas transatlantiskas vai transatlantiski militāras sadarbības iespējas Tuvajos Austrumos - stratēģiski svarīgā un Eiropai ģeogrāfiski nomaļā reģionā. Tuvie Austrumi vienādi vai otrādi virzīsies pretim mieram un šo mieru būs jānostiprina ar starptautisku vienošanos. Acimredzami, ka Eiropai un Amerikai NATO ietvaros būs šeit atvēlēta nozīmīga loma.

Noslēgumā gribu atzīmēt, ka pēdējos gados ir izteikti pareģojumi par NATO. Pareģojumi ir visi tik labi zināmi: NATO izgaisīs, NATO vajadzētu izformēt, paplašināšanās to sagraus. Daži ļoti ievērojami cilvēki par to nemitīgi cenšas pārliecināt. Paplašināšana saindēšot attiecības ar Krieviju. Nesen dzirdēts, ka sadarbība ar Krieviju uzšķērdīsot NATO. Es domāju, ka vispār un šobrīd šeit NATO sevi parāda kā visvarenāko integrēto drošības Aliansi stratēģiski vis svarīgākā pasaules reģiona arvien pieaugošajā miera zonā. Šī sanāksme ir vēl viens Alianses dzīvotspējas apliecinājums.

Paldies!

PROFESORA BRONISLAVA GEREMEKA, BIJUŠĀ POLIJAS ĀRLIETU MINISTRA, UZRUNA RĪGAS SAMITA OTRAJĀ SESIJĀ

Prof. Bronislav Geremek

Prezidenta kungs, premjerministri, augsti godātie šīs svarīgās konferences dalībnieki! Ir grūti runāt par politiku, ja runā iesaista sapņus. Bet mums ir jāzin, ka mūsu debašu par NATO paplašināšanos pamatā ir nāciju kopīgie sapņi par gadiem ilgo cīņu par brīvību un pašreizējo vēlmi iestāties NATO ne tikai, lai garantētu savu drošību, bet arī lai sniegtu jaunu vērtību Ziemeļatlantijas Aliansei. Prāgas samitā jāpieņem lēmums par paplašināšanos. Es ceru, ka tas būs drosmīgs lēmums par vērienīgu paplašināšanos, un jaunās dalībvalstis iegūs drošības un solidaritātes sajūtu tāpat kā Polija, Ungārija un Čehija pirms dažiem gadiem.

Pastāv jautājums - ko mēs varam sniegt Ziemeļatlantijas Aliansei, mēs – jaunās dalībvalstis pēc Aukstā kara un Eiropas dalīšanas izbeigšanas? Mums šķiet, ka mēs piedāvājam jaunu ģeostratēģisku dimensiju Ziemeļatlantiskajai darbībai. Šī ir tā iespēja, kuru mēs ieviešam – NATO stratēģiskos mērķus, kas pausti alianses dibināšanas dokumentos. Aliansei ar darbības sfēru no Baltijas piekrastes līdz Melnajai jūrai būs labākas Eiroatlantiskās aizsardzības un stabilitātes iespējas. Un šī jaunā dimensija ir svarīga arī mieram un stabilitātei Centrālāzijā; mēs ieviešam jaunus elementus, lai reaģētu uz radušos situāciju. Un, visbeidzot, jaunie dalībnieki nāk arī ar dziļu un ciešu uzticēšanos vērtībām un uzskatiem, kurus prezidents Bušs nosauca par svarīgiem pretterorisma koalīcijas spēkiem.

Vai var uzskatīt, ka NATO, kurā mēs iestājamies vai iestāsimies, valda krīze? Pusgadsimta ilgajā NATO pastāvēšanas vēsturē, ir bijuši laiki, kad NATO tika pasludināta par, *dépassé*, tas nozīmē, ka tā ir novecojusi un nespēj stāties pretim sava laika izaicinājumiem. Bet tās visas bija augošanas krīzes, kad aliance spēja stāties pretim jauniem izaicinājumiem; un mēs ieteiktu ar jaunu skatījumu raudzīties uz NATO lomu 21. gadsimtā. Mums ir nepieciešama šāda ilglaicīga stratēģiska aliance, pilnīgi nacionāla savā sastāvā un globāla savas darbības filozofijā. NATO nav mazsvarīga jaunajā situācijā, un nesenā pagātnē mēs par to varējām pārliecināties, ar to es domāju, pirmkārt, darbību

Balkānos, kā arī darbību pretterorisma koalīcijas sastāvā, šī sakarā tādas valsts kā Rumānijas piemērs ir nozīmīgs. 5. panta piemērošana, ko paveica Ziemeļatlantijas Alianse, arī bija nozīmīgs ieguldījums šajā situācijā. Un mums jāsaprot, ka šai jau ilgu gadu pastāvējušajai Amerikas un Eiropas aliansei nav citas ne politiskās, ne militārās alternatīvas. Savienotās Valstis un Eiropas Savienība sniedza ievērojamu atbalstu uz tirgus demokrātiju vērstajai pārejai Centrālajā un Austrumeiropā. Šis atbalsts bija Ziemeļatlantijas solidaritātes izpausme un varbūt pat nebūtu iespējams ārpus NATO ietvariem. Eiropai ir vajadzīga Amerika, tāpat kā Amerikai ir vajadzīga Eiropa kā daļa no globālās spēles. Pagājušajā gadā NATO nonāca sarežģītā situācijā saistībā ar militārās darbības leģitimitāti, ar tādas valsts kā Vācijas iesaistīšanos jaunajā situācijā, proti, Vācijas dalību Kosovā un Afganistānā. Arī tas ir svarīgi. Šajā ziņā, es teiktu, ka Prāgas samita dienas kārtība ir ļoti nozīmīga alianses nākotnei, un tā būtu jāaplūko trīs svarīgu jautājumu sakarā: NATO paplašināšanās kā iespējas un izaicinājums; NATO – Krievijas un NATO – Ukrainas attiecības kā jauna izaicinājuma starptautiskajā situācijā pasludināšana, kā arī aizsardzības spēju uzlabošana. Mums šķiet, ka šis jautājums ir cieši saistīts ar paplašināšanas jautājumu un jauno starptautisko situāciju.

Dāmas un kungi, NATO ir vērtību kopiena ar mērķi nodrošināt mieru un drošību, aizsargāt demokrātiju, cilvēktiesības un likuma varu. Polijai, Ungārijai un Čehijai iestājoties, NATO ir izsludinājusi atvērto durvju politiku, bet mēs esam paziņojuši sev, mūsu kaimiņvalstīm, mūsu draugiem reģionā, ka darīsim visu, lai šīs durvis arī paliktu atvērtas. Un tagad, pirms Prāgas, mēs varam teikt, ka durvis ir atvērtas. Ir svarīgi saprast, kādā veidā aliance, kurā mēs iestājamies, kļūs par globālu aliansi. Ja draudi rodas ārpus Eiropas, ir arī jāreaģē ārpus Ziemeļatlantijas solidaritātes dabīgās teritorijas. NATO jāklūst par globālu spēlētāju starptautiskajā spēlē.

Dāmas un kungi, manas paudzes cilvēkam ar manu pieredzi šis lēmums, Prāgas lēmums, un NATO vizija pēc Prāgas ir Otrā pasaules kara patiesas beigas. Pirmo reizi tiek paziņots, ka cilvēki paši var lemt savu likteni, un viņu brīvība ir starptautiskās politikas jautājums. Un mēs varam ar to lepoties, bet tas ir diskusijas sākums.

Izdevējs: Latvijas Republikas Ārlietu ministrija
Fotogrāfijas: LR Ārlietu ministrija

LR Ārlietu ministrija
Brīvības bulvāris 36, LV 1395, Rīga Latvija
Tel.: 7016210; 7016201
Fakss: 7 828 121
E-pasts: info@mfa.gov.lv
<http://www.mfa.gov.lv>
<http://www.rigasummit.lv>

Latvijas Transatlantiskā Organizācija
Rūpniecības iela 10, 3.st.,
Rīga, LV-1235
Tel: 7322883
Fakss: 7106202
E-pasts: lato@lato.lv
<http://www.lato.lv>